ОВИД

ГРУДЕНЬ
DECEMBER 1960
РІК XI Ч. 6 (111)
ЦІНА 30 ¢.

Smith Corona Portable Typewriter

AUTORIZED DEALER:

MYKOLA DENYSIUK

2226 WEST CHICAGO AVENUE — CHICAGO 22, ILLINOIS — U. S. A.

Дуже практична в новому ефектовному оформленні STERLING
коштує в нас лише дол. 84.50

Найновіший модель люксусової машинки до писання GALAXIE

Маємо в продажу англійські, українські та в усіх інших мовах

МАШИНИ ДО ПИСАННЯ

найкращої американської продукції у великому виборі — по низьких, приступних цінах, на догідні сплати, без дорахування відсотків.

Приймаємо позамісцеві замовлення і висилаємо машинки до писання до всіх стейтів ЗДА та до інших країн.

ОВИД

OVID

The Monthly Newsmagazine
Vol. XI. No. 6 — December 1960

EDITOR
Mykola Denysiuk

PUBLISHER
Mykola Denysiuk Publishing Co.
2226 W. Chicago Ave.
Chicago 22, Illinois, U.S.A.
Tel.: EVerglade 4-3868

REPRESENTATIVES:

South America:
Mychajlo Danylyshyn
c. Mozart 614
Buenos Aires, Rep. Argentina.

Australia
Fokshan Library & Book Supply
1 Barvon St.
Glenroy W. 9. Vic.

England.
Ukrainian Booksellers
49. Linden Gardens
London W. 2.

Belgium
Ihnat Stachij
Esneux en Iiege

Second-class mail privileges autorized at Chicago, Illinois

Authorized as Second-class mail, Post Office Dept., Ottawa

Composition & printed by Mykola Denysiuk Printing Co., 2226 W. Chicago Avenue Chicago 22, Illinois — U.S.A.

All rights reserved under International and Pan-American Copyright Convetions

Subscription $3.00 yearly.

Видає й редагує
Микола Денисюк

Статті, підписані повним іменем або ініціялами, не обов'язково висловлюють думку редакції.

Всі права застережені

Річна передплата;

Австралія і Англія	**— шіл. 30.-**
Бразилія	**— круйзерів 240.-**
Аргентина	**— арг. пезів 120.-**
ЗДА, Канада і ін.	**— дол. 3.-**
Німеччина	**— ДМ 10.-**
Франція	**— фр. фр. 800.-**

ЗМІСТ

Олесь Бабій — **Наш Львів** 3
мд — **„Веселий Львів" у редакції „Овиду"** 4
Дмитро Дорошенко — **Пам'яті Бориса Грінченка** 5
Ярослав Левицький — **Українська сердита ґенерація** 8
Роман Турянський — London by Night 10
Іван Розгін — **Володимир Кубійович** 13
М. Добрянський — **Чотирнадцять томів творів Т. Шевченка** (передача радія „Свобода") 19
А. Стаховський — **Константин Стаховський (1882-1959)** 21
Л. Ч. **Наш найбільший ворог — страх** 24
— **Ювілей Степана Куропася** 26
Серед книжок — Антін Кущинський — **Гірким сміхом своїм посміюся...** Степан Риндик: Пригоди і люди); Ганна Черінь — **Перемога над собою** (Іван Смолій: У зеленому Підгір'ї) 27
— Перед концертом хору „Трембіта" в Чікаґо 31

На обкладинці: Проф. Володимир Кубійович на даху мансарди, де він живе із своїм котом Хвостом (світлив ред. І. Кошелівець)

ГОСТІ НАШОГО ВИДАВНИЦТВА

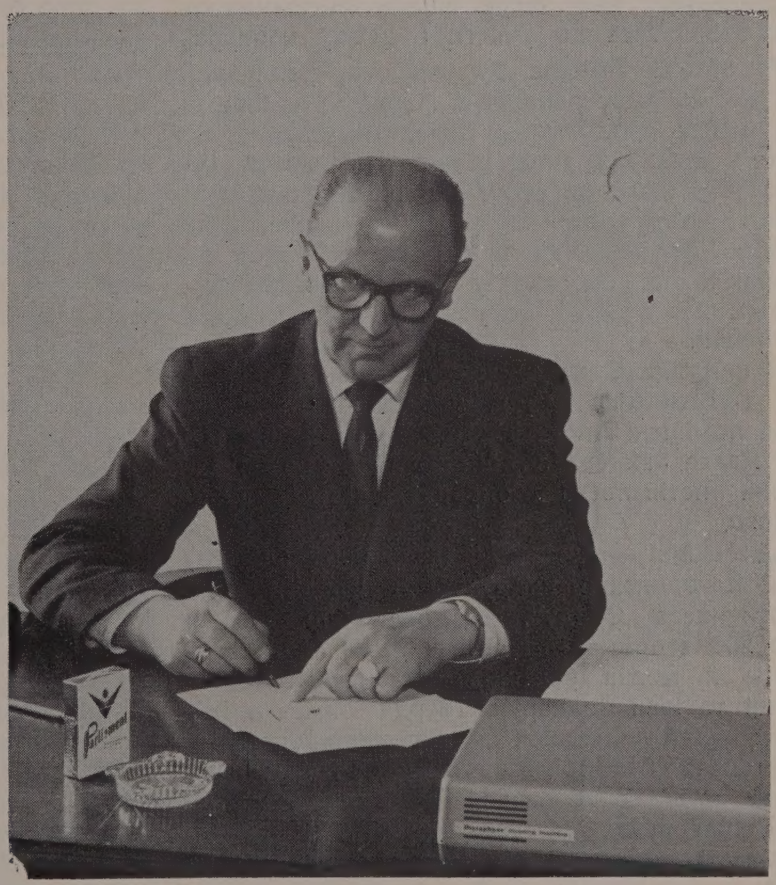

Дир. Юрій Плешкевич

Голова хору при церкві св. Варвари у Відні під час відвідин у нашому видавництві в Чікаґо, підписує видавничий договір у справі видання платівок Служби Божої на довгограючих платівках, що ми їх тепер видали.

Від видавництва

„ОВИД" появляється вже своєчасно завдяки власній друкарні. Нове наступне число нашого журналу одержать Читачі в перших днях січня 1961 р.

Матеріяли до „Овиду", надіслані нам в останньому часі, будемо використовувати вміру можливостей. Просимо Шановних Авторів вибачення, якщо деякі їх матеріяли будуть видрукувані пізніше. Нам залишається ще невикористаних понад 200 рукописів, які старатимемося видрукувати в 1961 році.

Новелі почали бувати рідкістю на сторінках наших журналів. У загальному відчувалося брак доброї новелі. Можемо потішити наших Читачів, що в 1961 році цей жанр літературної творчости буде гідно заступлений у нашому журналі. Уже в найближчих числах „Овиду" будуть друкуватися нові оригінальні новелі таких письменників, як Анатоль Галан, Григорій Голіян, Олена Звичайна, Наталена Королева, Ярослава Острукова і ін. У січневому числі нашого журналу проголосимо конкурс на найкращу новелю в „Овиді" в 1961 р. Запрошуємо вже тепер наших письменників приготовлятися до участи в цьому конкурсі.

Репортажі Романа Турянського, рейдуючого докола світу репортера „Овиду", за якими стужилися наші Читачі, появлятимуться й надалі в кожному числі „Овиду". Тепер друкуємо його „Лондон уночі", а в 1961 році, крім інших, видрукуємо цикл його репортажів із різних африканських країн. Також маємо до друку цікаві спогади у формі оригінальних репортажів з його побуту в польській Армії Крайовій.

Новий X-тий том 14-томового видання творів Т. Шевченка вже видрукований. У цьому томі поміщені Листи Т. Шевченка під редакцією Павла Зайцева з доповненнями новознайдених листів поета в опрацюванні В. Міяковського.

„До сонця — до волі" (мандрівка юности) Галі Лагодинської видрукувано перед появою цього числа „Овиду". Це нове наше видання має 256 сторін із світлиною авторки. Літературна й мовна редакція: Анатоль Калиновський та Іван Боднарук. Тверда оправа в імітації шкіри з позолоченням у мистецькому оформленні Оксани Мошинської. На книгарських полицях появиться ще в цьому місяці.

„Вірний приятель" (оповідання з життя домашнього кота) Софії Парфанович піде на друкарську машину негайно після видрукування цього числа „Овиду". Книжка має 208 сторін із світлиною авторки та з ілюстраціями і в мистецькому оформленні Оксани Мошинської. Літературний і мовний редактор А. Юриняк.

„На світанку" (біографічна повість із життя Марка Вовчка), новий твір Юрія Тиса, вже набраний на лінотипі й частинно зломаний та приготований до друкарської машини. Матиме понад 400 сторін друку. Літературна й мовна редакція: Степан Риндик і Іван Боднарук.

„Хризантеми" (повість) Уляни Кравченко приготовляє до друку її літературний і мовний редактор Роман Завадович. Це буде ювілейне видання ніде ще не друкованого літературного твору авторки.

Про нову повість Наталени Королевої, рукопис якої переписуємо тепер, подамо інформації в одному з наступних чисел „Овиду".

Служба Божа на довгограючих платівках нашого видання буде в продажу вже від 15-го грудня 1960 р. на умовах поданих окремим оголошенням у цьому числі „Овиду".

Спогади М. Ковалевського, заповіджені нами, друкуються в Европі.

ОЛЕГ ЛИСЯК ГОСТЕМ НАШОГО ВИДАВНИЦТВА

З акторами „Веселого Львова" відвідав нас також давній наш приятель і довголітній співробітник письменник Олег Лисяк, що виїмково добре записаний у хроніці „Овиду". Перед двадцяти роками в 1941 році, при організації ще львівської книгарської гуртівні „Овид", треба було згоди німецького „штадтгавптмана" (посадника) міста Львова. Не німцям було тоді „законом" заборонено вести у Львові торговельні гуртівні, а ми з Остапом Олесницьким свою гуртівню заложили при помочі „миляної баньки" (за словником „Веселого Львова").

Ми продумали були назву „OVYD" Buecher und Zeitungs Vertrieb. Це не окреслене "Vertrieb" прикривало властиву назву книгарської гуртівні в німецькій мові "Grossbuchhandlung". Затвердження штадтгавптманом нашого "Vertrieb-у" перевів справно тодішній „магістратський" урядник міста Львова, теперішній наш гість у Чікаґо **Олег Лисяк.** (до речі німці розшифрували нас три роки пізніше при одній ревізії, заборонивши вести "Grossvertrieb"). Тепер у Чікаґо продовжуємо традицію львівського „Овиду" покищо по назві (там кількість постійних працівників дійшла була до 17 осіб, а книжки закуповували ми тоді вагоново й доставляли до кількадесят книгарень).

РІК XI., Ч. 6 (111)

ОВИД

ГРУДЕНЬ 1960

Олесь Бабій

Львів наш

Земля, яку дали нам предки в спадку,
Для нас, мов святість, рідна й дорога,
Тому ми з неї і маленьку грядку
Не віддамо в поталу ворогам.

Говорить правда руської землиці,
Що то король Данило для синів
Львів збудував, щоб Лев у тій столиці
Обороняв свій край і русичів.

І хоч той город чужинецьке плем'я
Загарбало мечами і вогнем,
То й у неволі Львів на руських землях
Був перлою із княжих діядем.

Тому пора сусідові сказати
Без лютости, ненависти-злоби:
— Львів наш, хоч в ньому шляхтичі й маґнати
Стоптали наших королів гроби!

Львів наш, бо в ньому твори тих боярів,
Що збудували брами, мури твердинь,
І діла тих міщан, що від ударів
Не вгнувшись, клали фундамент святинь.

Таж то у Львові в келіях єреї
І правовірні братчики-ченці
Пером писали „Псалтирі" й „Мінеї"
Вночі, під блим тремтливих каганців.

Львів наш, бо в нім, у Святоюрськім храмі,
Дзвоніння дзвонів і владик слова
Скликали нарід, щоб ішов слідами
Христа — туди, де правда й міць жива.

Львів наш, бо з нього в ліс під Завихостом
Роман булатний меч і щит поніс,
Та й коло Львова йшли з шаблями просто
На герць козак Богун і Кривоніс.

То ж то у Львові Маркіяна слово
Заграло дзвоном єрихонських труб:
— О, руська віро, рідна руська мово,
Рости міцна, як у Підлиссю дуб!

Львів наш, бо в нім в осінню темну нічку,
Коли світав нам Перший Листопад,
Лилася кров стрілецька в Полтву-річку
Під гук рушниць і сурем і гармат.

Тож не намарно в львівських тюрмах гинув
Розстріляний Луцейко, Крупа Йван,
Білас, що гордо так за нарід і вітчизну
На шибеницю йшов під брязк кайдан.

Сильніша правда від брехні й облуди,
І хоч ми спили повню горя з чаш,
То Львів був наш століттями, і буде
На віки вічні український — наш!

(За дозволом автора із Літературно-Мистецького Збірника Львів)

»Веселий Львів« у редакції »Овиду«

У попередньому числі „Овиду" ми в статті д-ра Юрія Фединського мандрували по Львові, відзначаючи львівську українську палестру. У цьому числі нашого журналу вертаємося ще раз до Львова. Робимо це з виїмкової нагоди. Редакцію „Овиду" відвідав 12 листопада 1960 р. „Веселий Львів". Хоч у невеличкому складі, то все ж таки заступлений він гідною чвіркою тих же самих колишніх артистів львівської сцени Театру Малих Форм, що розвеселяли нас перед кільканадцяти роками на Францішканській вулиці у Львові.

Краща половина теперішнього „Веселого Львова" Ірина Лаврівська й Марія Лисяк приємно вражають своєю незміненою роками сценічною молодістю. Чоловіча половина, також у складі двох, добре заступлена повним молодечої верви Ярославом Пінот-Рудакевичем і Юрком Лаврівським, якого лише дещо побіліла чуприна зраджує нам пройдений роками час із Францішканської вулиці у Львові через скитальську мандрівку до „українського" Чікаґа.

Від останньої зустрічі з нашими дорогими гостями проминуло 16 років, але вони своїм вдалим виступом перед чисельною публікою в Чікаґо хоч на один вечір затерли нам різницю тих років. Добре дібраною програмою та мистецьким виконанням вони створили справжню львівську атмосферу, переплітану еміґраційними перчиками, чи за Іриною Лаврівською „миляними баньками".

При нагоді чікаґського під кожним оглядом вдатного вечора „Веселого Львова", влаштованого місцевим Клюбом Львов'ян, хочемо висловити свою думку, що ми всі повинні звернути особливу увагу на цю форму розвагового театрального мистецтва.

„Веселий Львів" своєю працею виконує не тільки розвагову, але також дуже важливу виховну функцію. В його розвагову програму вкладається багато патріотичного змісту, що його наша молодь в легко поданій формі краще сприймає. Тому було б доцільним над розбудовою „Веселого Львова" поважно подумати, щоб втримати його на постійно, а на нашу думку це можливе навіть на самовистарчальній матеріяльній базі. Для цієї цілі треба б створити міжмістову Управу, що об'єднала б для успішної діяльности цієї мистецької одиниці авторів, композиторів, акторів і організаторів місцевих імпрез у більших скупченнях українців у ЗДА і сусідній Канаді. До цієї справи ми ще вернемося на сторінках нашого журналу, бо в організації такої театральної одиниці наше видавництво могло б прийняти активну допоміжну участь.

—МД—

„Веселий Львів" гостем Клюбу Львов'ян у Чікаґо. Зправа на ліво: Ярослав Пінот-Рудакевич, Марія Лисяк, Олег Лисяк, Ірина Лаврівська і Юрко Лаврівський

Дмитро Дорошенко [1])

Пам'яті Бориса Грінченка

* 29 грудня 1863 † 6 травня 1910

Борис Дмитрович Грінченко з молодих літ глибоко перейнявся ідеєю просвіти українського народу в національному дусі за допомогою української книги й української школи; тільки така просвіта могла, на його думку, зробити з темної несвідомої маси народної свідоме своїх прав громадянство, перетворити його в націю.

Виступив Грінченко на поле громадянської праці на початку 1880-х років, в добу чорної реакції, коли закон 1876 року, здавалося, закрив усі шляхи для легальної української роботи на культурно-просвітньому полі, коли не було ані української школи, ані популярної української літератури, якщо не рахувати кількох десятків брошур, виданих на початку 1860-х і в першій половині 1870-х років.

У найбільш відданих українській просвітній праці опускались руки, бо не було виглядів ані на створення популярної літератури в українській мові, ані, тим більше, організації української школи. Драгоманов радив добиватися зміни політичного ладу в Росії, а тоді, мовляв, можливість культурної праці прийде сама собою. І більшість українських активних діячів пішла за його порадою. Грінченко був один із тих, що все таки, не дожидаючи тої зміни, взялися за культурно-просвітню працю передовсім на полі видавництва, взялися виконувати її, можна сказати, самотужки, бо на ніяку сторонню допомогу не могли рахувати. Це були часи, коли Костомаров, зібраний ним ще на початку 1860-х років фонд на видання українських книжок для народу, щось 5000 рублів, записав російській Академії Наук на видану премії за найкращий словник української мови, бо вже не сподівався діждатись, що ці гроші можна буде вжити на видання народних книжок. Треба було мати якусь надзвичайну, просто фанатичну віру в своє діло, якусь незвичайну енергію, щоб присвятити себе такій, здавалось, безнадійній справі, як складання й видання популярних книжок українською мовою. Ця віра і ця енергія знайшлася у Грінченка, молодої тоді людини, без матеріяльних засобів і без певного становища серед суспільства. Батько Грінченка, дрібний поміщик на Харківщині, не співчував мріям Бориса Дмитровича та й не міг його піддержувати; сам Грінченко — виключений з реальної школи за політичну неблагонадійність, все ж склав учительські іспити в Харкові і здобув посаду народного вчителя.

І от цей народний учитель береться перш за все за видання українських книжок. Він не має на це власних засобів і вишукує видавців. Здається, одну лиш книжечку з тих часів (популярну брошуру „Про грім та блискавку", Харків, 1885) пощастило Грінченкові видати власним коштом. Здебільшого він підшукав приватних видавців, власників книгарень, спокушуючи їх тим, що книжка „малоросійська" матиме більший збут серед народу. І він не помилявся: цілий ряд малих брошур був виданий на початку 1880-х років накладом книгарні якогось Полуектова та інших.

Це були здебільшого народні казки, вибрані з етнографічних збірників, часом народні думи, часом якесь пів-белетристичне, пів-популярне оповідання. За кожну таку брошуру треба було змагатися з цензурою, яка дуже пильнувала, щоб не проскочив якийсь рукопис для дітей, чого цензура особливо стереглася.

Але властиво фірма якоїсь провінціяльної російської книгарні служила запорукою, що це не ідейне, а чисто заробкове видання, розраховане на зиск. І так під фірмою забутих сьогодні книгарень Полуектова, Панчешнікова, Наголкина, Губанова та їм подібних, Грінченко провів видання цілих десятків українських книжок. Багато рукописів загинуло в цензурі.

Очевидна річ, що видати якийсь український підручник, якусь читанку або що, Грінченко не міг, а тому, що навчання провадив він мовою українською, то він склав рукописний підручник, але переписав його наче друкованими літерами, завдавши собі тим великої праці.

Вірною помічницею й співробітницею Грінченка стала його дружина, Марія Миколаївна Гладилина, також харків'янка й народня учителька, що згодом визначилася як талановита авторка популярних і дитячих книжок і перекладачка спеціяльно дитячої літератури. Десь я читав, що саме з прикордонних, окраїнних земель Франції виходили діячі, які скоряючись якомусь інстинктові національної самоохорони, особливо завзято боронили свою національність, наприклад в Ельзасі або в Лотарингії. Коли я думав про це, то мені завжди пригадувалось подружжя Грінченків, яке також походило й діяло на Харківщині, цій на-

шій найбільше загроженій русифікацією окраїні. Напевно, і в них говорив інстинкт національного самозбереження, той самий, що й в інших українських діячів - харків'ян.

Ширше розвинути свою діяльність Грінченко зміг у Чернігові, куди його в 1894 р. запрошено на посаду секретаря губерніяльної земської управи. Саме тоді Іван Яковлевич Череватенко, селянин з Вороніжчини, також з нашої ще далі на схід висуненої окраїни, і великий український патріот записав у своєму заповіті 1000 рублів на видання українських книжок для народу, склавши ці гроші на руки Грінченка. З цього фонду й видав Грінченко протягом 1894 — 1900 понад сорок книжок популярного змісту. Серед них була й маленька замаскована читанка для дітей — „Криничка", 1896 р.

Взагалі тяжко розмежувати популярні книжки для дорослих і чисто дитячу літературу, бо й ті і другі видання доводилося маскувати, подаючи, наприклад, відомості про лікування дифтериту в формі белетристичного оповідання (напр. „Від чого вмерла Мелася" — оповідання про дифтерит, 1896).

Само собою розуміється, великий процент рукописів пожер цензурний молох.

Грінченко подав докладний звіт з фонду Череватенка на сторінках львівського „Літературно-Наукового Вістника" 1900 р. Там же у Чернігові видав Грінченко в 1895 році збірник байок Леоніда Глібова, додавши до нього передмову українською мовою. Це було перше повне видання байок Глібова після видання 1882 р., випущеного ще самим байкарем. Там же у Чернігові на сторінках „Земського Збірника" 1900 р. видрукував Грінченко цілу розвідку про Глібова, випущену також і окремою книжечкою.

Друкуючи свою серію популярних брошур у Чернігові, друкував Грінченко книжки для народного читання також і по інших містах (напр., в Одесі — оповідання „Серед крижаного моря" 1892 і інші), де тільки була змога провести рукопис через цензурні митарства. Чимало своїх популярних творів видав Грінченко спочатку у Львові накладом тамошньої „Просвіти", а вже згодом, коли полегшали умови друку в російській Україні, друкував їх у Чернігові, Києві або Одесі. Свої твори підписував Грінченко звичайно псевдонімом „Василь Чайченко" і аж пізніше почав підписувати їх власним ім'ям.

Стараючися збагатити спеціяльно дитячу літературу, писав Грінченко багато оповідань з дитячого життя, виводячи постаті сиріт, дітей убогих батьків, занедбаних і покинутих. Велику популярність здобула його „Олеся".

Питанням української педагогії присвячував він особливу увагу, розробляючи їх практично й теоретично. Найболючішою справою для нього був брак української школи і він, де і як тільки міг, обороняв цю справу. На сторінках впливового російського місячника „Русское Богатство" він надрукував велику статтю, видану пізніше окремою книжкою під назвою „На безпросветномъ пути". В цій книжці він зібрав всі аргументи за тим, що початкова освіта мусить подаватись у рідній мові, бо інакше школа з чужою для дитини мовою поведе лиш до морального каліцтва. Як тільки впали в кінці 1905 року — після революції в Росії — обмеження українського слова й постала українська преса, Грінченко повів на її сторінках справжню кампанію в обороні української школи. З його статтей на ці теми постала величенька книга „Перед широким світом" (Київ, 1907), надзвичайно талановито й переконливо написана — справжня апологія української школи.

Не зважаючи на свою палку, темпераментну вдачу та відданість своїй ідеї, Грінченко давав себе переконати аргументам, коли вони були слушні. В такім разі він не вагався визнати, що помилявся і погоджувався з своїми опонентами. Яскравим прикладом може служити його полеміка з Драгомановим, у якій він врешті визнав, що Драгоманов мав рацію, пишучи, що без зміни політичного режиму в Росії не можлива справжня культурно-національна праця на українському полі. Це були славні „Листи на Україну Наддніпрянську" Драгоманова, писані у відповідь на статті Грінченка, друковані під псевдонімом Вартового на сторінках чернівецької „Буковини". Це погодження з думками свого противника приносить Грінченкові честь і характеризує його любов до правди та щирість його переконань.

В 1902 році Грінченко переїхав до Києва, де йому доручено було редагування „Словника української мови", що його згодом в 1907 році видала редакція „Кієвской Старини". Прекрасний знавець української народної мови, Грінченко дуже добре вивчив і народну українську словесність. Видані ним ще у Чернігові 4 томи українських етнографічних матеріялів (1895-1904), як і його показник „Література українського фолкльору" (Чернігів 1900) заслужили йому почесне місце серед українських етнографів. Але перші роки свого побуту в Києві він був так заабсорбований працею над словником, що взагалі мало над чим іншим міг працювати. За те при кінці

1905 р., коли постала українська преса, в організації якої він узяв якнайближчу участь, починається найінтенсивніший період його літературної й громадської праці. Особливу увагу він приділює питанням народної освіти, складає й видає „Граматику" для народних шкіл, як голова київської „Просвіти" (1906-1910) організує при ній видавництво популярних книжок, влаштовує концерти й читання для народу, закладає велику бібліотеку. Але до нього вже підкрадалася тяжка хвороба — туберкульоза, і весною 1910 року він виїздить до Оспедалетті в Італії, де 6 травня його постигла смерть. Вліті цього ж року київська адміністрація закриває „Просвіту" за „сепаратистичні тенденції" в її діяльності. Тіло Бориса Грінченка перевезено до Києва і поховано на Байковому цвинтарі.

—о—

Моє знайомство з Грінченком було спочатку позаочне, коли я в 1898 році звернувся до нього, замовляючи собі його популярні видання. З того часу ми листувались між собою, аж поки вліті 1904 року, вертаючись з українських університетських курсів у Львові, я відвідав його в його хаті у Києві, на Гоголівській вулиці, ч. 8. Восени 1905 року, Грінченко, готуючись до видання місячника „Нова Громада", просто звернувся до мене, замовляючи в мене переклад промови Жореса „Рідний край і робітники", друкованої в газеті "L'Humanite". Коли я приїхав десь у листопаді до Києва і зайшов до Грінченка, він сказав, що сподівається в себе вночі ревізії і просив мене взяти на перехування великий пакунок брошур, виданих „Українською Радикальною Партією", в якій він брав близьку участь. Я, як людина нова, міг менше звернути на себе увагу поліції. Але я сам не мав власного помешкання й ночував у родичів. Набрався я великого клопоту, поки завіз цей пакунок до якихось „невтральних" знайомих, які згодилися переховати його в себе. Згодом я ближче спізнався з Грінченком і зміг собі скласти про нього, як про людину і діяча, певний погляд. А вже в останні роки нас в'язала взаємна приязнь, наскільки можна говорити про приязнь, вважаючи на ріжницю віку і вдачі.

Була це людина сильної волі й впертої, я сказав би, автократичної вдачі, створена на те, щоб наказувати й керувати. Він умів підпорядковувати собі людей і вони його слухались. Але це тому, що він був дуже суворий до самого себе і, наказуючи, давав приклад своєю працею; а працював він невтомно, не знаючи спочинку. В нього на дверях висіла картка: „Буваю дома тільки між 5-7 год." Це означало, що весь інший час він працює і просить, щоб його відвідували тільки в означених годинах. В 1907-9 роках, коли Грінченко був головою „Просвіти", я був її секретарем і навчився, що то значить під ним секретарювати. Людина мила й лагідна в особистих стосунках, він був невмолимий, коли діло йшло про громадську роботу. Пропустити якесь засідання Ради „Просвіти", не виконати якесь доручення, було за його головування просто немислимо: він давав винуватцеві такого словного прочухана, що той довго пам'ятав потім і не важився занедбувати своїх обов'язків. Багато людей не долюблювало Грінченка за його „гостру" вдачу, за різке часом слово. Але ніхто не міг заперечити, що з нього був незамінний невтомний робітник, завжди повний енергії й ініціятиви. Можна сказати, що дореволюційне українство було за тісне для нього: він потребував ширшого поля для розмаху своєї праці, потребував державного маштабу, але йому, як і більшості наших визначних діячів кінця 19 і початку 20 століття, не судилося дожити до відродження української державности.

Різноманітністю й широтою своїх умових інтересів та своєї праці найбільше нагадує мені Грінченко Івана Франка і не дурно між ними обома існувала взаємна симпатія й щира взаємна пошана. Пригадую собі фотографію, на якій Франко й Грінченко зняті поруч, здається, це сталося під час побуту Грінченка у Львові на початку 1900 років. Не пригадую собі, чи існувало між ними листування, але добре пам'ятаю, що Грінченко високо цінив твори Франка і деякі з них видав у своїй чернігівській серії народних видань і в альманаху „Хвиля за хвилею". Своєю невсипущою працею на полі українського культурного відродження і своєю незломною вірою в нього найбільше нагадує Грінченко двох своїх сучасників з наддніпрянської України: Олександра Кониського і Трохима Зіньківського. Так само як і їм, довелося йому працювати в добу найтемнішої реакції 1880-х років, коли небо було геть чисто закрите чорними хмарами і, здавалось, не було ніякого просвітку. Але тим яскравіше, як зірки серед темної ночі, сіяла їхня праця і підбадьорювала тих, хто вже зневірився і втратив надію на кращу будучність. До речі: Грінченко близько зійшовся з Зіньківським в останні роки короткого життя Зіньківського (1861—1891) і видав у Львові по його смерти збірку його писань і докладну біографію.

Говорячи про своє і своєї дружини Марії Загірньої (такий був її літературний псевдо-

Яромир Левицький

Українська сердита ґенерація

Як український студент з нової вже післявоєнної еміґрації, я хотів би торкнутися питання так званих „сердитих людей" (енґрі янґ мен). Чи ці сердиті молоді люди існують також **серед української молоді** і які є причини цього явища?

На мою думку, проблематику української молоді, яка мусіла разом з батьками покинути свою батьківщину і опинилася в нових країнах поселення, не можна розглядати **відірвано** від проблематики сучасної молоді в світі взагалі. Один із знаменитих сучасних німецьких письменників, Артур Кестлер у своїй статті про сучасну молодь сказав, що молодь міняє своє духове обличчя **приблизно що десять років.** Останнє десятиліття перед другою світовою війною було, за його словами, десятиліттям буяння національної і соціяльної **проблематики** і захоплення молоді різного виду **націоналізмами і соціялізмами.** Друга світова війна принесла в понятті молоді Західнього Світу **поразку** для націоналістичних ідей, а також **загнала в сліпий кут** ідеї соціялістичні.

Молодь державних народів західнього світу, яка своє дитинство провела серед гуку гармат, вибухів бомб, диму крематорій по концентраційних таборах і голоду та злиднів, **зневірилася** у спасенність ідей та ідеологій. Вона почала вважати ті ідеї **за виновника** всіх воєнних і післявоєнних лих. Витворилась так звана „сердита ґенерація" в житті і літературі, яка **протестує** проти всяких старих ідеологій, як **проти стаґнації думки**, а бажає матеріяльного добробуту й індивідуального підходу до всіх життєвих і суспільних справ. Артур Кестлер називає це духове обличчя сучасної молоді — ідеологією **безідейного матеріялізму** або ідеологією власного городчика, в якому твереза і добре фахово вишколена молода сучасна людина хоче жити **тільки для себе і своєї родини.**

Таке духове обличчя сучасної молоді не є, за словами Кестлера, явищем відірваним, явищем одної тільки чи другої країни. Це явище **загальне**, що його нотують часописи усіх цивілізованих країн включно з Совєтським Союзом. Всюди там зродився тип „молодої сердитої людини", тип „енґрі янґ мен-а", **незадоволеного, еґоїстичного, сварливого, протестуючого і безідейного.**

Серед такого західнього світу, зокрема серед такої сердитої молоді чужих націй, у постійному, щоденному з нею контакті росте і виховується, дихає тою самою атмосферою і напувається тими самими соками сердитости українська еміґраційна молодь. Вона, поправді має **ще багато більше причин** бути сердитою, як молодь інших **державних** націй. Через війну, яка мала принести сповнення мрій і надій її батьків, ця молодь **не тільки** пережила роки скитання, нужди, поневірки, але втратила щось далеко більше, втратила з-під своїх ніг **твердий рідний ґрунт**, на якому могла б опертися і стояти — **свою батьківську землю.** Ця молодь духово зависла в повітрі. Вона щодня і щогодини, в глибині душі і **навіть підсвідомо** відчуває цю втрату батьківщини, як заподіяну їй і її батькам кривду. А почуття кривди йде в парі з почуттям меншевартости, сорому, сердитости і протесту.

Не хочу називати студентів, яких буду дальше цитувати, виразними представниками української сучасної сердитої молодої ґенерації, але

ПАМ'ЯТІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

(закінчення з 7-мої сторони)

нім) працю на видавничому полі і на полі народної просвіти, міг Грінченко з повним правом повторити слова свого улюбленого поета Куліша, написані ним про себе і свою дружину Ганну Барвінок:

О, ні, з тобою ми, пречиста, не помрем:
Зоставим дві душі у любій материзні,
Сіятимуть вони спарованим вогнем
Народу темному, безбатченку в отчизні!

[1]) В травні ц. р. сповнилося 50 років від смерти письменника, етнографа, мовознавця і видатного діяча на полі педагогіки й культури Бориса Грінченка. Для вшанування цих роковин друкуємо статтю-спомин проф. Дмитра Дорошенка, що була написана в червні 1947 р. на замовлення ред. Б. Гошовського і збереглася в його архіві.

З різних причин вона не була в свій час видрукована в плянованому виданні-збірнику, але через те її вартість зовсім не поменшала, — навпаки, ця стаття є теж одночасно вшануванням пам'яті її Автора — покійного проф. Д. Дорошенка — приятеля і співробітника Б. Грінченка та й збереженням у друку Його рукописної спадщини.

послухаймо, чи не знайдемо ми у їх словах відгуків **подібного протесту проти стагнації думки і формалістичних викривлень,** як це знаходимо, у таких, напр., представників англійської сердитої ґенерації в літературі, як письменник Осборн.

Найперше помітний у них холодний раціоналістичний підхід до таких, здавалося б чуттєвих справ, як любов. У своїй статті, поміщеній в часописі „В.Слово" п. з. „Любов теж справа" інтелекту", студент філософії торонтонського університету Евген Хоростіль пише так: „...щоб полюбити, треба насамперед **пізнати...** Від **досконалости пізнання** залежить **досконалість любови...** Уважаю за відповідне звернути увагу на те, що любов — це **в першу чергу** дія інтелекту, а вже побічно „почування". Будувати любов до України в молоді, що більше ніж половину свого життя, або ціле життя прожила на еміґрації, **передусім на почуваннях** — трудно і небезпечно"...

А далі в статті **„Ще про студентів і національну спадщину"** того самого автора читаємо такі вже справді сердиті слова: „Порівнюючи політичну внутрішньо-**державну вироблені**сть місцевих громадян **з політичним примітивізмом** і, на жаль, також лицемірством вище згаданих „старших" українців, студенти **погорджують** не тільки ними, але й всім тим, що вони репрезентують. Тому, коли студентам національну спадщину збирається передавати якийсь „старший", що з захопленням цитує „Обніміте ж, брати мої, найменшого брата", а сам готовий втопити цього найменшого брата у ложці води, тільки тому, що той **не симпатизує з його партією**, студенти із несмаком від нього відвертаються. Маючи підірване довір'я до таких „старших", студенти **виминають** їх як посередників, через яких вони мали б одержати національну спадщину і шукають **безпосередніх** доступів до неї".

А ось „сердитий" голос студентки Марти Богачевської у статті „Як довго можна мовчати", передрукованій майже у всій українській еміґраційній пресі: „Український нарід повинен називатися **народом традиціоналістів**. Коли хтось влаштує імпрезу один раз, це вже входить у традицію, котрої не можна змінити. А кожна традиційна імпреза вимагає привітів і промов, а кожний привіт і більшість промов не сміють відхилитися від традиції, тобто від **фраз і патосу** — і позіхань на залі. За президіяльним столом мучаться представники організацій, повторюючи палко в десятий раз те саме. Патріотизм **буденніє,** і як тяжко тоді відчути любов до небаченого Рідного Краю і заохоту до праці для нього?... Майже п'ять років ми боремось в управах наших товариств, зокрема студентських, проти нецікавих імпрез, проти зануджування нас і наших гостей. Всі наші спроби побороти це, виявилися **даремними.**"

Не дуже часто старшому громадянству доводиться чути такі „сердиті" голоси публічно, чи в пресі, але як часто доводиться їм вислухувати подібні вибухи „молодого гніву" **приватно, у себе дома, в колі своєї родини.** Тоді батьки обурюються і нарікають на молодь, що вона відчужилася і не хоче їх розуміти. Старші не знаходять на це ради, а молодь тим більше. А її **треба знайти.**

Відома річ, що оточення, а зокрема довголітнє еміґраційне оточення, впливає на духове обличчя **кожної** людини, навіть **старшої** і з виробленим уже особистим характером. Великі різниці помітні вже навіть поміж еміґрантами, що залишилися в Європі й еміґрантами в Америці чи Канаді. Як можуть ті самі старші **„американізовані"** вже еміґранти вимагати, щоб впливам оточення не піддавалася **молодь** і вона була такою, як були вони самі ще там на рідних землях? Не хочу говорити тут про процеси тих впливів і змін та як вони проходять, але мені здається, що весь цей процес можна б порівняти до **схрещування різних рослин.** Через схрещення помаранчі з цитриною появився **новий овочевий продукт** — названий ґрейпфрутом. Завдяки схрещенню української й американської чи канадійської духовости створилась **духовість сучасної української молоді** в Канаді чи Америці.

Чи той людський духовий ґрейпфрут буде більше солодкий і більше подібний до помаранчі, чи гіркіший і більше подібний до цитрини, це залежить від **духового підсоння і соків ґрунту**. Дайте українській молоді українське тепле підсоння приязни, опіки та зрозуміння її ситуації і **животворні соки** пізнання справжньої величі наших культурних і національно-політичних цінностей, то українська молодь, хоч і під видом духового ґрейпфрута, залишиться завжди **українською солодкою помаранчею.**

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ О
ЧИТАЙТЕ В
ПОШИРЮЙТЕ И
„О В И Д"

Роман Турянський

London by Night

Вечоріє. Загоріли світла у пристані, освітили кораблі і магазини. З голосним свистом переточує машина наповнені вагони. Крикливі голоси портових робітників мішаються з гуркотом вантажних кранів. Від сторони моря надтягає мряка, повзе по воді, грубою верствою прикриває рибальські човни, які стоять при вході до порту, втискається між магазини і неначе вельоном окутує кораблі. Тихнуть голоси і звуки машин, настала тишина, запанував вечір.

Я сидів у кабіні і крізь вікно дивився у сторону освітленого міста. На чардаку стояла група моряків і обговорювали плян розваг у дільниці Піккаділи. На їх заклик я не відповідав, бо бувають вечори, коли людина хоче залишитись на самоті.

Була неділя і я вибрався до міста. Недалеко пристані була церква і через відчинені двері на цілу дільницю розносився спів псальмів, а церковний спів у Англії йде в такт Армії Спасіння. Ця мелодія видавалась мені знана і я зайшов у церкву.

По богослуженні на церковному подвір'ї на лавках порозсідались вірні, а дівчата в однострояхАрмії Спасіння розносили гарячий чай і солодке печиво. Мені впхали в руку склянку гарячого чаю і запросили до товариства, а що в церкві були переважно самі жінки, тому я почував себе як „блаженний між жінками" Вони пізнали, що я моряк, чужинець і питали, як мені подобається Лондон. Я збрехав, що я перший раз у Лондоні і якраз вибирався на оглядини цього величезного міста, але, почувши спів псальмів, зайшов у церкву. „Самі ви могли б заблукатись і не віднайти дороги на корабель," резолютно зауважила одна старша пані. „Моя дочка поведе вас по Лондоні і випровадить на добру дорогу", додала друга „лейді". Вона прикликала свою дочку Мерседес і сказала: „Заопікуйтеся цим джентльменом". Мерседес була висока, худа, руда, з висипками на лиці, а на нефоремному носі мала окуляри. Я вклонився, зробив приємну міну, сказав щось у роді „приємно пізнати", ми попрощали товариство і пішли оглядати королівське місто Лондон.

Перед Бакінггамським Палацом стояли з правдивою англійською флеґмою люди, яких, як здавалося, єдиною розвагою було вистоювати годинами перед палатою в надії побачити хоч тінь своєї королеви Єлисавети.

Ми оглянули катедральну церкву Св. Павла і зайшли до Товер, де я мав змогу подивляти біжутерію британської корони. В одному кутку вежі бовваніла колода, на якій Гайнріх IV відрубував голови своїм королевам. Звідси ми пішли до воскового кабінету і Брітійського Музею. Минули будинок парляменту, а по дорозі перейшли через жидівський ярмарок який відбувається в Петтікот Лейн кожної не ділі між 9 і 5 годинами. Одні продавці перекрикували других, вихвалювали товар і низьки ціни.

Катедра св. Павла у Лондоні

Гайд Парк — слава англійської демократії де кожний може виголошувати промови т критикувати всіх і все за винятком королеви Промовці з хистом красномовства і такі, що

Королівська Палата Бакінггем у Лондоні

його не мали, виголошували довгі промови один поруч другого. Атеїсти коло баптистів, комуністи коло оборонців прав людини, а кожний з них вихвалював свою ідеологію. Біля деяких промовців затримувалися більші або менші групи людей, а при деяких не було нікого. Багато людей ходило від промовця до промовця і терпеливо вислухували їх не завжди вдалі промови, але ніхто тут нікого не копав, ані зубів не вибивав за його переконання, а навпаки, я бачив, як багато пар сиділо на лавках і цілувались.

Коли день наближався до вечора, ми подались у сторону пристані, а Мерседес, не зважаючи на мої протести, відпровадила мене аж на корабель.

На другий день по праці мене повідомили, що маю відвідини. Я вийшов на чардак і здивувався: на березі стояла Мерседес і два коні. Вона запрошувала до прогулянки верхом, а я боронився, кажучи, що з кіньми ніколи не мав нічого спільного. Вона поважно відповіла: „Який з вас джентлмен і спортсмен, коли не опанували цієї такої важної в Англії ділянки спорту!" На щастя, з прикрої ситуації вирятував мене один моряк, зауваживши, що він не раз діставав у шкіру від свого батька за те, що, замість пасти коней, їздив на них. Він заопікувався конем та дівчиною і від того часу я більше її не бачив.

Ввечорі тієї ж днини я вибрався до міста досліджувати нічне життя, що зосереджується головно у дільниці Пікаділи.

Загоріли світла й освітили вулиці, а сонті

Вид Лондонської Вежі

жарівок і неонових світел вказували входи до кабаретів і барів. У брамах стояли дівчата дзвонили ключами. Почався Лондон бай найт.

Колись ґенґстер Джек Спот із своєю бандою оперував у Сого. З надією, що побачу щось цікаве, я подався туди. Ходив від бару до бару, попивав пиво, кидав стрілкою до таблиці, але нічого особливого не помітив.

Пізніше один англієць нав'язав зо мною розмову, а довідавшись, що я українець, дуже зрадів, бо по війні він був в окупаційній армії в Німеччині і там мав змогу пізнати українців. Він знав кілька українських слів, які в ніякому словнику не записані, а знанням їх він пописувався перед згуртованим товариством. Він зараз мене познайомив з усіма, кажучи, „міюкрейніен френд", при чому на мій рахунок почав замовляти „віски енд сода" для себе і для своїх приятелів. По хвилині він правильно зауважив, що можна приємніше провести час у мішаному товаристві. Він прикликав кілька дівчат, кельнер до рахунку дописав по фунтові за штуку, а мій друг знову замовив „віски енд сода" для цілого товариства і забава почалася. Можна багато писати про мораль англійських дівчат, але, що край, то звичай! Більшість власників англійських барів затруднюють молодих невинного вигляду дівчат, що їх єдиним зайняттям є дотримувати товариства (за оплатою одного фунта) клієнтам у барі, але їх не можна з собою забирати без належної оплати для власника бару. Ці дівчата, це справжні артистки, бо коли п'ють чисту воду замість джину, а звичайний чай замість руму, тоді кривляться і роблять такі ґримаси, начебто пили справжній алькоголь, який їм не дуже смакує, але вони п'ють для товариства, щоб клієнт не почував себе самітно.

Мій „друг" частіше замовляв „віски енд сода" і мені стало ясно, хто, на їх думку, буде платити за цілу забаву. В барі було гаряче й багато тютюнового диму, тому один із кельнерів відчинив вікно коло стола, де я сидів, а коли ціле товариство, співаючи, пішло у танець, я непомітно вискочив через вікно на вулицю, залишаючи на столі рахунок, бо треба було залишити по собі якусь пам'ятку своїм „друзям".

Я дійшов до пристані. Поволі наставала ранішня мряка, світало. Кінчався — „Лондон бай найт".

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ — РУСИ

Михайла Грушевського

11 томів у ціні $82.50 за цілість. Продаємо на догідні сплати.

Замовлення слати на адресу:

MYKOLA DENYSIUK PUBLISHING CO.

2226 W. Chicago Avenue Chicago, 22, Ill.

Іван Розгін

Володимир Кубійович

(З нагоди 60-річчя з дня народження)

Український народ у боротьбі за політичну самобутність та державну незалежність видав плеяду своїх провідників, культурних і громадських діячів, що працювали на всіх українських землях і під різними політичними режимами. Усі вони були об'єднані одною ідеєю, звільнення всіх українських земель від існуючих режимів і об'єднання в одну Соборну Українську Державу. Ті українські провідники творили невмірущі національні вартості, чито ідейні, чи політичні, чи літературні, а найчастіше такі й такі водночас.

До таких провідників українського народу треба зарахувати і Володимира Миколайовича Кубійовича, якому тепер українці в цілому світі віддають належну пошану у зв'язку з 60-річчям життя і 40-річчям громадської та наукової діяльности. У зв'язку з цією подією присвячуємо Ювілятові ці скромні рядки нашого нарису.

Дещо з життєпису проф. д-ра В. Кубійовича

Народився В. Кубійович 23. 9. 1900 року в Новому Санчі на Лемківщині. Тут пройшли його дитячі і юнацькі роки. Тут здобував початкову й середню освіту в 1906-1918 роках. З рідного Нового Санча вирушив до українського війська і в 1918-1919 рр. брав участь у визвольних змаганнях у лавах Української Галицької Армії.

В 1919 році вступив до краківського університету, де від самого початку студій зацікавився географією та спорідненими науками: історією, етнологією й геологією. У 1923 році В. Кубійович виконав і оборонив докторську дисертацію на тему: „Заселення Ґорґан", тобто центральної групи Східніх Карпат. Почав він свою наукову діяльність під керівництвом відомого на той час географа Людомира Савицького.

В університеті розпочав свою наукову кар'єру не тільки вже згаданою дисертацією, а й іншими науковими працями, про які буде мова пізніше. У 1928 р. габілітувався й почав читати в цьому ж університеті курс географії Східньої Европи. На прожиток заробляв, як учитель гімназії в Кракові (доцентура це була безплатна функція, а професором університету годі було бути з політичних причин).

У червні 1939 року був звільнений з університету під натиском польського військового міністерства. За причини звільнення служили наукові праці з географії України, що були неспівзвучні з польськими національними ідеалами. 1940 р. був іменований професором географії України в Українському Вільному Університеті в Празі.

Під час другої світової війни працював як голова Українського Центрального Комітету в Генеральній Губернії та продовжував наукову й видавничу діяльність.

Від 1945 року живе на еміґрації, спершу в Німеччині, а тепер у Франції. Крім професорської діяльности в Українському Вільному Університеті (УВУ), провадить велику наукову і громадську працю, про що буде мова в наступних розділах.

Громадська діяльність проф. В. Кубійовича

Ювілят належить до тих учених і громадських діячів, що все своє життя присвятили і науці, і суспільній праці. Почав громадську працю в студентські часи, продовжував у воєнні роки.

Найважливішою подією в його громадській кар'єрі був період, коли доля судила йому очолити під час другої світової війни легальний сектор українського життя на території т. зв. Генеральної Губернії, центром якої був Краків. Завдяки заходам В. Кубійовича створено під його головуванням Український Центральний Комітет, що був фактично централею Українських Допомогових Комітетів, розкинених по цілій Галичині, Холмщині, Підляшші, Лемківщині. Всім цим нашим комітетам надав певного спрямування УЦК. Та найголовніше, що сам УЦК під проводом В. Кубійовича перетворився в свого роду єдине українське легальне представництво українського народу під німецькою окупаційною владою. Сам В. Кубійович та інші члени Комітету обороняли інтереси українського народу перед окупаційною владою, розгорнули широку допомогову діяльність, організували шкільництво, культурне життя, опіку над молоддю та творили господарське життя. За ініціятивою В. Кубійовича зорганізовано вже під кінець 1939 року українську видавничу спілку „Українське Видавництво", Надзірну Раду якої він сам увесь час очолював. Українське Видавництво видало кількасот томів, в тому шкільні підручники,

загальноосвітню літературу, белетристику, сільсько-господарську літературу, щоденник „Краківські Вісті", кілька тижневиків, наукову літературу тощо. У 1940 році заходами УЦК і спеціяльно Володимира Кубійовича вдалося відновити Українську Автокефальну Православну Церкву на терені Генеральної Губернії і надати їй українського змісту (висвячення двох українців: арх. Іларіона-Огієнка і арх. Паладія Вацибіда Руденка). Його заходами на весну 1940 р. повернено православним українцям Холмський Собор. Коротко кажучи, то був дійсно державний розмах праці, як на ті безпросвітні часи чудо чудес, особливо, коли порівняти суспільну працю на інших українських землях, що також опинилися під німецькою окупацією.

Історичною подією було створення дивізії Галичина, за організацію якої професор В. Кубійович відповідав з українського боку.

Коли прийшов час на масову еміґрацію українського народу з Наддніпрянщини, то всі, хто лише потрапив під опіку УЦК, чи його клітин, Допомогових Комітетів у Галичині, знайшли не тільки притулок, але й інші форми матеріяльної і духової опіки. Науковці, мистці та інші інтелектуалісти були влаштовані на працю, а інші знайшли правний захист. Між іншим, з того зародився так званий „Всеукраїнський Соборницький Рух" під проводом харківчан і провідників УЦК. Про це докладно згадує д-р К. Паньківський у своїх спогадах про ті часи.

У час війни Володимир Кубійович, очевидна річ, не міг працювати науково (де був час на це?), натомість був свого роду меценатом української науки й допомагав українським ученим, що робив при помочі Українського Видавництва. УЦК постійно допомагав Українському Вільному Університетові в Празі, а інтервенціям, В. Кубійовича, які він переводив у Празі треба у великій мірі завдячувати те, що німці дозволили на дальші дії УВУ. Помагав він також УТГІ.

Коли на початку 1945 року зорганізувався Український Національний Комітет, який репрезентував інтереси всіх українців, що перебували в Німеччині, проф. В. Кубійович був обраний заступником голови Комітету, генерала П. Шандрука.

Найбільша активність В. Кубійовича в політично-громадському житті припадала на час війни. По війні не брав активної участи в політичному житті. У тодішній дійсності 1945-1946 років — це було для нього неможливе. У вересні 1946 р. був арештований американцями й грозила йому видача большевикам. Проте, коли вже лише міг проявляти діяльність і як тільки устабілізувалося життя в повоєнній Німеччині, почав спільно з іншими науковцями творити організаційні основи українського наукового життя. Ще осінню 1945 р. В. Кубійович з покійним проф. Щербаківським були рушіями УВУ в Мюнхені. Українське Видавництво львину частину своєї готівки (10,000.00 РМ) дало до диспозиції УВУ і це була перша фінансова база його діяльности (до речі, це все роблено майже в підпіллі). У відновленому Українському Університеті він стає знову професором географії, організує спеціяльний Географічний Відділ у системі Філософічного факультету. Він стає також деканом Філософічного факультету та організатором Інституту Позаочного Навчання при УВУ. Всім своїм авторитетом підтримував консолідацію українських політичних сил на еміґрації, в тому теж ідею створення Української Національної Ради.

З його ініціятиви та під його безпосереднім проводом відновлено в Німеччині Наукове Товариство ім. Т. Шевченка. Як один із чільних діячів НТШ ще у Львові (дійсний член з 1932 року) і голова Географічної Комісії, він розшукав інших членів, в тому і голову НТШ, проф. Івана Раковського і спільно з ним і проф. З. Кузелею розробили докладний плян, який згодом здійснили: спочатку в Німеччині, в Мюнхені, а після того, як відомо, в цілому світі (у ЗДА, Канаді, Австралії, Европі). Великою заслугою проф. В. Кубійовича є те, що він і в цьому випадку був справжнім соборником, бо від самого початку відновлення НТШ всіляко сприяв притягненню до НТШ науковців із східніх українських земель. З автором цих рядків та іншими науковцями із східніх земель не раз радився проф. В. Кубійович, кого з чергових учених рекомендувати в дійсні члени НТШ. Так за короткий період були обрані Г .Махів, В. Радзимовська, В. Міяковський, Б. Андрієвський, Ю. Шерех, В. Петров, М. Глобенко, М. Валилів, П. Шулежко, І. Чінченко, М. Ветухів, П. Курінний, автор цих рядків і інші. Від самого початку відновлення діяльности НТШ став він його генеральним секретарем, а від 1952 року головою европейського відділу. Так само завдяки ініціятиві, невсипущій енергії та наполегливій праці постав з 1949-50 р. тепер на весь світ знаний „Український Науковий Осередок" у Сарселі коло Парижу, до якого в 1950 р. перенісся з Мюнхену Володимир Кубійович. Це була єдина на весь світ наукова установа, що незалежна ні від кого а працює виключно над українською проблематикою.

Невмирущою заслугою В. Кубійовича є організація і видання Енциклопедії Українознавства, три перші томи якої вийшли друком за редакцією В. Кубійовича і З. Кузелі, а наступні вже друкуються під його головним редагуванням. Але слід відмітити, що весь цей капітальний твір від самого початку дотепер був організований і друкується виключно завдяки невсипущій праці Володимира Кубійовича. Він не лише приєднав авторів, редакторів і зорганізував видавництво, але й написав найголовніші розділи з географії, демографії, краєзнавства, національних відносин, народного господарства і інші. Він сам навіть здобуває потрібне фінансування різними шляхами і з різних джерел: де випросить, де вимолить, де авторитетом впливає і заставить ту чи іншу організацію взяти не себе фінансування одного чи більше зошитів ЕУ.

З короткого перегляду громадської праці проф. В. Кубійовича мусить постати в читача постать правдивого вченого і громадського діяча, який своєю невсипущою працею і всесторонньою діяльністю справді вписав свою сторінку до історії українських визвольних змагань у новіших часах. Ця постать стане для читача ще величнішою після перегляду наукової діяльности В. Кубійовича, до якої ми й переходимо.

Наукова діяльність і головніші наукові праці проф. В. Кубійовича

Проф. Володимир Кубійович на протязі своєї майже 40-річної наукової кар'єри в ділянках географії та демографії українських земель створив вікопомні наукові праці, що в сумі дають тривалу підставу уважати нашу національну територію та її населення як конкретну самобутну одиницю в родині европейських країн і народів. В цьому відношенні В. Кубійович продовжує праці свого попередника С. Рудницького, лише з тою різницею, що С. Рудницький клав більший натиск на фізичну географію, В. Кубійович на географію людини.

Почав свою наукову діяльність В. Кубійович ще за студентських часів, в 1921 році. Першою працею, друкованою англійською і польською мовами в 1922 році, була наукова розвідка на тему „Ізохрони Південної Польщі". Після того В. Кубійович опрацював причинок до антропоморфології Карпат, вивчав пастуше життя заселених Карпат і щойно після того всю свою увагу звернув на проблеми географії і демогеографії України. Всі праці В. Кубійовича можна умовно поділити на такі групи:

I. Праці з антропогеографії Карпат. На протязі 1925-1934 років В. Кубійович безпосередньо досліджував життя мешканців Карпат, спеціяльно пастухів, як носіїв самобутньої етнографії та стародавньої української народної господарської культури. Він основно дослідив не лише українські Карпати, а й словацькі та польські, тобто цілі північні Карпати. Всі праці згаданої групи видрукувані українською, чеською, румунською, словацькою і польською мовами. Найважливіші з них:

1. Пастуше життя в Мигурських Бескидах (польською мовою).
2. Пастирство Буковини — (українською мовою).
3. Пастуше життя Східніх Бескидів (польською мовою).
4. Пастуше життя Мармарощини (румунською мовою).
5. Пастуше життя Підкарпатської Руси, I і II томи (чеською мовою).

Крім того, в 1932 році вийшла друком у видавництві братиславського університету, чеською і французькою мовами, синтетична праця „Розміщення людности і культур у Північних Карпатах."

В цих працях є багато описів краєвидів, полонин, карт, схем, статистичних таблиць, тощо.

II. Праці з ділянки демогеографії України, зокрема про національні відносини на українських землях. З них можна подати головніші, як „Розміщення населення на Совєтській Україні", „Українська людність у Польщі", „Джерела до статистики людности уаїнських земель", „Розміщення українців в Азії", „Територія та населення українських земель", „Людність Полісся", „Віроісповідний і національний склад людности Холмщини і Підлящщя", „Зміни в стані населення в Совєтській Україні", „Національний склад УРСР" (Літературна Газета, березень 1960), „Національні відносини в Галичині за переписом 1931 року", „Розміщення населення в бойківських Карпатах", „Українці в Америці". Сюди можна ще додати етнографічні карти, в тому й Галичини, з українським і англійським текстами.

III. Синтетичні праці з загальної географії України. Найголовніші з них:

„Атлас України і сумежних країн," українською і англійською мовами, Львів, 1936 року. У цій праці представлені такі ділянки українознавства, як природа, людність, народне господарство, історія і деякі ділянки культури. Пра-

ця є одним із поважніших національних атласів світу. Досить сказати, що серед слов'янських народів подібну працю спромоглися створити лише поляки і чехи.

„Географія України і сумежних країн." Перше видання 1937, друге 1943. Це найповніший енциклопедичний підручник, довідник з географії України. С. Рудницький у своєму підручнику звертав більше увагу на природу, проф. В. Кубійович на народне господарство та населення. Тому підручник В. Кубійовича не тільки обширніший, але й більш сучасний, модерний, написаний на підставі найновіших даних про Україну, природні багатства та населення. Хоч в обох працях (Атласі і Географії) співпрацювали інші автори, однак ідея, організація і здійснення належать В. Кубійовичу. Крім того він є автором 80% карт в Атласі й більшості Географії.

Про наукове значення цих праць говорить такий факт, що інші вчені використовують їх як джерельний матеріял. Наприклад, проф. Пристонського університету Доналд Тридгольд у праці про сучасну ситуацію в СРСР не тільки покликається на згадані праці В. Кубійовича, але й приймає його інтерпретацію національних відносин у СРСР та назви й окремі формулювання цих відносин. Нам здається, що настала пора перевидати Географію В. Кубійовича англійською мовою, звичайно, трохи освіживши та поновивши її. Це дійсно була б незамінна підручна книга для всіх громадських (публічних) та наукових бібліотек, редакцій і видавництв.

IV. Статистичні збірники. Завдяки ініціятиві та організаційним заходам Українського Економічного Бюра в Варшаві і проф. В. Кубійовича появилися чотири „Українські статистичні річники" (Варшава-Львів). Надзвичайно важливі для наукових і практичних господарників та громадських діячів. У тому часі це були єдині в світі матеріяли, що висвітлювали становище в Україні мовою чисел, тобто статистикою. У цих збірниках охоплювалося все життя в Україні: культура, господарство, торгівля, населення тощо.

V. Географічні карти України і окремих земель. В. Кубійовича справді треба звати батьком української географії, як С. Рудницького творцем української географії. Хоч і до нього були такі славні географи, як П. Тутківський, С. Рудницький, К. Воблий, О. Сухов та інші, але всі вони були, так би мовити, „часткові географи", тобто якоїсь одної ділянки. Лише В. Кубійович спромігся не тільки написати низку синтетичних праць із географії, але й таки синтезувати українську географію як таку. Для такої синтетичної праці треба було підставового наукового матеріялу, організованої території, чи простору, так в цілому, як і окремих її частин. В цьому відношенні просто таки невмируща заслуга В. Кубійовича, що він або сам, або при співробітництві інших авторів збагатив українську географію низкою географічних карт. Для прикладу можна назвати такі: адміністративна карта Галичини, стінна карта України, опрацьована спільно з І. Кулицьким, і етнографічна карта Галичини. Ми назвали лише ті карти, що відносяться до простору України, але можна пригадати численні карти, присвячені іншим проблемам географії України, як наприклад розміщення населення, народньо-господарських об'єктів, наземних та підземних багатств тощо. Найкраще про це свідчать такі видання, як Атлас, Географія України та перші томи ЕУ, що якраз є ілюстровані цими картами. Деякі з них, як наприклад „Етнографічна Карта Галичини" з відповідними для пояснення текстами, залишається історичним науковим документом для майбутніх поколінь, а під цю пору наймогутнішою зброєю проти зазіхань сусідів на Галичину.

VI. Енциклопедія Українознавства. Ми нарошне виділили працю В. Кубійовича в Енциклопедії Українознавства в окрему і ніби останню групу його наукових праць. Ми хочемо при цій нагоді підкреслити, що все те, що вже дотепер видруковано з матеріялів ЕУ, має більшу вартість, як низка інших, може навіть наукових, праць. А коли ЕУ буде завершена, тоді вона стане мало сказати монументальною, а просто таки епохальною в історії розвитку української культури. ЕУ буде завершенням праці багатьох поколінь, а зокрема завершенням праці славного колись Інституту Української Мови Всеукраїнської Академії Наук у Києві, знищеного большевиками в 1930 році, та, до певної міри продовженням праці деяких членів колегії „Української Радянської Енциклопедії" в Харкові, також пізніше знищеної. Про значення ЕУ для нашої визвольної боротьби говорить той факт, що уряд окупантів, щоб якось паралізувати вплив ЕУ в світі, мерщій „заплянував" і вже видає свою „Українську Радянську Енциклопедію", яка само собою зрозуміло, скрізь тепер буде стояти поруч з нашою ЕУ. Та питання, котрій із них вільний світ буде більше вірити, а з другого боку, самі порівняння різноманітних даних в одній і другій енциклопедії щось будуть значити для кожного науковця, політика, чи журналіста.

Що собою являє ЕУ? Тому, що ширші кола

громадянства не цілком усвідомлюють собі справи, ми коротко переповімо дещо з організації праці над ЕУ. „Енциклопедія Українознавства," в скороченні „ЕУ", це кількатомова наукова праця з усіх ділянок українознавства. Хоч такий термін сам собою нічого ще не говорить, то, розшифровуючи його, треба сказати, що ЕУ містить в собі все про Україну. Починаючи від території, населення, природних багатств, народного господарства, економіки, історії, науки, або точніше, взагалі культури, історії і розміщення в світі еміґрації тощо. Перша частина, що складається з 3 томів, це великий енциклопедичний підручник. В ньому подано все про Україну від найдавніших часів аж по сьогодні. Усе подано в дуже стислій формі, що також треба віднести до тяжкої і дуже вмілої редакторської праці.

Друга частина, що тепер друкується і кольпортується, це гаслова частина ЕУ. В ній за абетковою системою, тобто за „гаслами", подається відповідні відомості щодо значення і змісту гасла. В цій гасловій частині трохи повторюється зміст попередніх томів, але в ще більше сконденсованій формі. Крім того, подаються відомості про окремих діячів, що жили і творили раніше, або працюють для добра свого народу тепер. Так само відомості і про ворогів нашого народу та всіх недругів, якщо тільки вони діяли на користь України і мали в цьому якісь успіхи. В цьому відношенні наша ЕУ матиме більшу наукову вартість, ніж УРЕ, бо там не тільки про визначних українських діячів, противників большевизму, нічого не знайде дослідник, але навіть і про багатьох своїх комуністичних діячів, ніби їх не було.

ЕУ, як колективна праця в повному розумінні цього слова, має те значення, що до її змісту вклали своє знання всі найкращі представники української культури, політики й церковно-релігійного життя. Над нею працюють уже більше 10 років кілька сотень авторів, кілька сотень кореспондентів, що знаходяться в цілому світі. Можна без перебільшення твердити, що над здійсненням цього твору працює вся еміґрація. Але для нашої теми слід підкреслити, що душею цієї велетенської праці, ініціятором, організатором, надхненником, автором просто таки безчисленних статтей і гасел, а в цілому редактором остаточного оформлення кожного речення, кожної думки — є наш Ювілят, В. Кубійович. Автор цих рядків має право так твердити, бо був свідком самого народження ідеї ЕУ, був учасником усіх організаційних заходів, як один із редакторів отримував і отримує тепер усі матеріяли, починаючи від „правильників для авторів" і проєктів змісту окремих статтей, а на гаслах кінчаючи. А в усьому цьому колосальному матеріялі не тільки відчувається душа головного редактора, але таки його зміст, власноручні поправки, приписки, поради тощо. Очевидно, в процесі такої велетенської праці „виробилася" своя власна група ентузіястів, що були від самого початку і є тепер при цьому ділі. Від самого початку аж до передчасної смерти дуже багато спричинився до завершення праці сл. п. Микола Глобенко. Так само кілька осіб з науково-технічного персоналу, як наприклад, секретарка, пані С. Янова, а також такі вчені, як Ю. Шевельов, О. Оглоблин, О. Архимович, М. Міллер, В. Янів, пок. проф. Г. Махів, В. Петров і багато інших. Усі вони або „знайшлися" при цьому ділі, або у свій час були запрошені і так залишилися постійними співпрацівниками ЕУ завдяки В. Кубійовичу.

Проф. Володимир Кубійович гостем редакції „Овиду" й нашого видавництва восени 1958 р. У часі цих відвідин обговорювано справу перевидання Атласу і Географії України та видання Історії Українського Центрального Комітету, що ми маємо в нашому видавничому пляні. (Зправа проф. В. Кубійович, зліва М. Денисюк).

Ми не можемо не підкреслити значення праці В .Кубійовича та підібраного ним колективу для майбутнього.Все, що вони громадять

у Сарселі, використовується передусім для ЕУ, але важніше, що разом із тим, вони нагромаджують величезної ваги фактичний матеріял для майбутнього, чи для „Великої Української Енциклопедії", чи для майбутнього „Національного Архіву-музею". В. Кубійовичеві вже вдалося створити, чи досягти в зв'язку з виданням ЕУ ось що:

1. Підібрати, заохотити та до деякої міри „вишколити" і згуртувати великий колектив авторів, редакторів та технічних робітників ЕУ.

2. Нагромадити багатющий матеріял довідок, біографій, фотографій, кліш, карт, плянів тощо.

Всі ці матеріяли зберігаються у власному приміщенні, що належить українському науковому осередкові в Сарселі біля Парижу. До речі, тут слід пригадати, що приміщення це придбане за гроші Ексцеленції Архиєпископа Івана Бучка, а теж завдяки ініціятиві В. Кубійовича та його авторитетові, як наукового і громадського діяча. Досягнення нашого Ювілята В. Кубійовича можна сконденсувати у такі висновки:

І. Проф. В. Кубійович на протязі свого творчого життя створив низку наукових праць із географії України і споріднених наук (демографії, картографії, науки про національні відносини тощо), що дає тривалу підставу розглядати нашу національну територію та її населення, як самобутну одиницю в сучасному глобальному і регіональному поділі світу.

2. В. Кубійович є ініціятором, автором і редактором найповнішого підручника географії України, Атласу України та етнографічної карти Галичини. Із своїми працями В. Кубійович виступав на численних наукових з'їздах і конґресах, у тому й міжнародних (між іншим в чотирьох Слов'янських географічних і етнографічних конґресах в 1924 році в Празі, 1934 році у Варшаві та в Югославії і Болгарії).

3. В. Кубійович в 1945 році, організуючи українську науку й науковців на еміґрації, запропонував свою „схему" організації, яку подав у відомих тезах „Сучасні проблеми української науки". Цей проєкт був схвалений Першим науковим з'їздом на еміґрації в 1948 році. В цих тезах він, проаналізувавши стан науки перед другою світовою війною і під час війни, на тлі загальногромадських завдань, визначив ролю для української науки так:

А. Наука має пов'язати українську еміґрацію з українським минулим і сьогочасним. Має ставити перед свідомістю народу низку завдань, допомагати йому їх вирішувати, говорити світові про Україну й про українців та здобувати приятелів для нашої справи.

В. Українська наука може сповнити ці важкі, але почесні завдання, якщо тепер українські науковці розроблять пляни своєї діяльности на нових землях, якщо вже тепер почнуть діяти, якщо підуть із своїм народом, як організована група, що знає і сповняє своє призначення.

Ми є свідками подій надзвичайної ваги, коли науку в кожній державі піднесено до чинника державнотворчого. Проф. В. Кубійович сказав ще в 1945 році про значення науки як державнотворчого чинника. Він тоді проголосив те, що тепер втілюється в життя всіма культурними державами. Тези В. Кубійовича „Сучасні проблеми української науки" стали на багато років дороговказом для організованої української науки на землях нового поселення українців. Сьогодні українська наука, що оформилася у дві українські наукові установи світового значення, НТШ і УВАН, направду виступає скрізь як чинник визвольних змагань українського народу. Разом із тим, у надрах цих найвищих наукових установ, у відповідних наукових Інститутах, Секціях і Комісіях підготовляються також усі потрібні підставові причинки державних актів майбутньої України.

ВЛАСНІ ВИДАННЯ ВИДАВНИЦТВА МИКОЛИ ДЕНИСЮКА

(Видані в Аргентині)

ВЕРФЕЛЬ ФР. — Пісня про Бернадету (роман) — переклад з німецької мови Гр. Голіяна 4.00
ВИННИЦЬКА І. — Музика (повість) 1.50
ГАЛАН А. — Пахощі (новелі) 1.00
ГУЙРАЛЬДЕС Р. — Дон Сегундо Сомбра — переклад з еспанської мови Ол. Сацюка 2.00
ДРАГОМАНОВА О. — По той бік світу (повість) 1.00
КРИМСЬКИЙ В. — Етап (новелі) 0.80
ОНАЦЬКИЙ Є. — У вічному місті — записки українського журналіста. Рік 1930 ..... 4.00
ПАВЕЛКО І. — Україна-Русь і московізм (наукова студія) 0.80
ПАКЛЕН Р. — Загадка сфінкса (пекучі проблеми світової політики в нарисах) 1.00
ПАРФАНОВИЧ С. — У лісничівці (оповідання з життя звірят) 1.50
САМЧУК У. — Марія — хроніка одного життя III наклад. 2.00
САМЧУК У. — П'ять по дванадцятій — записки на бігу 1.80
САЦЮК О. — Злать-жолудь (новелі) 1.00
САЦЮК ОЛ. — Скрипка на камені (п'єса в 3 діях) 0.50
СКИТ У. — Сила і слабість комунізму (політична розвідка) 0.20
СМОЛІЙ І. — Манекени (новелі) 1.50
СТАХОВСЬКИЙ Л. — З Венесуельського щоденника 0.70
ТИС Ю. Не плач, Рахиле... драма в трьох діях) 0.40
ТИС Ю. — Симфонія земні (новелі) 1.00
ФОРОСТІВСЬКИЙ Л. — Київ під ворожими окупаціями 0.70
ЦУКАНОВА М. — Бузковий цвіт (новелі) 1.00
ЯРОСЛАВСЬКА Д. — В обіймах Мельпомени (роман) 2.00

Голоси про повне видання творів Т. Шевченка

ПЕРЕДАЧА РАДІЯ „СВОБОДА" в МЮНХЕНІ*)

ВСТУП

Книги—морська глибина.
Хто в них пірне аж до дна,
Той, хоч і труду мав досить,
Дивнії перли виносить.

Дивні, прекрасні перли знаходимо, коли читаємо твори Тараса Шевченка. Нове видання цих творів виходить у світ в Америці. Про нього сьогодні поговоримо. Подаємо бесіду про **чотирнадцять томів Шевченка.**

ТЕКСТ

Ще цього року українська громадськість у вільному світі дістане повне видання Шевченкових творів у 14-ти томах. Цей культурний здобуток — діло енергійного видавця Миколи Денисюка з Чікаґо у Сполучених Штатах.

Микола Денисюк, редактор і видавець, живе в Чікаґо. Йому тепер 45 років, він походить із західніх областей України. Під його керівництвом уже одинадцятий рік виходить літературно-громадський місячник „Овид". Разом із виданням журналу він — тоді ще в столиці Арґентини, в Буенос-Айресі, — розпочав видавати й книжки: Літературну, Театральну та Політичну бібліотеки. Досі він дав українській громаді кількадесять цінних книг, а серед них п'ятитомовий твір Богдана Лепкого, історичний роман про гетьмана Івана Мазепу.

Перед нами сім томів Тараса Шевченка— в гарній оправі, на дорогому бездеревному папері, в бездоганному технічному виконанні. В цілому плян видання такий: перші чотири томи — „Кобзар", п'ятий том — „Назар Стодоля" і різні менші речі поета; три наступні томи виповняють повісті Шевченка, дев'ятий том — його Журнал, в десятому листи, в одинадцятому монографія „Шевченко як маляр" і сто шістдесят (160) репродукцій його картин; переклади Шевченка на чужі мови будуть у дванадцятому (12) томі; збірник важливіших статтей про поета і його творчість —це тринадцятий (13) том, а кінцевий, чотирнадцятий (14) том, дасть бібліографію Шевченкових творів та праць про нього.

Це буде нове видання того, що перед війною вийшло в світ у Львові з друкарні Наукового Товариства імени Шевченка, приготоване тоді заходами Українського Наукового Інституту в Варшаві. Але, заявляє Микола Денисюк у першому томі, це видання буде доповнене новими працями; а найновішим дослідам над Шевченковою творчістю присвячено окремий том. Серед багатотомових книг Шевченка Денисюкове видання відзначається особливим багатством пояснювального матеріялу. До основного тексту творів нашого Кобзаря додано не тільки різні варіянти, але й кількадесять статтей та розвідок про Шевченкову творчість. В тих семи томах, що перед нами, є їх тридцять дев'ять (39).

Вже Український Науковий Інститут у Варшаві згуртував навколо редакції Шевченкових творів низку визначних шевченкознавців західньої України та еміґрації. Дослідні праці, друковані в цьому виданні, дали між іншими такі професори університету та інших високих шкіл: Дмитро Чижевський, один із найбільших слов'янознавців, історик Дмитро Дорошенко, історик Мирон Кордуба, письменник і літературознавець Богдан Лепкий, історик літератури Леонид Білецький, історик українського театру і мистецтва Дмитро Антонович, історик української школи Степан Сірополко, історик церкви в Україні і церковного права Олександер Лотоцький, мовознавці Степан та Роман Смаль-Стоцькі, історик мистецтва Володимир Січинський; а найбільше дав Павло Зайцев, великий знавець життя Шевченка.

Чотирнадцятитомове видання Денисюка— це достойний вклад у ювілейні святкування сторіччя смерти великого Кобзаря.

ЗАКІНЧЕННЯ

Ми подали бесіду про чотирнадцять томів Шевченка. Говорить радіо „Свобода".

СТАТТЯ „НОВОГО ШЛЯХУ" З ВІННІПЕҐУ

ТРИ НОВІ ТОМИ ПОВНОГО ВИДАННЯ ШЕВЧЕНКА.

Видавництво Миколи Денисюка в Чікаґо має звичай дотримувати слова. Воно обіцяло до Ювілейного 1961 року видати, чи радше перевидати і частково доповнити, повне видання творів Тараса Шевченка у 14 томах, що його перед другою світовою війною видав був Український Науковий Інститут у Варшаві. До чотирьох томів, що появилися досі, (1-ий, 3-ій, 5-ий і 6-ий), пошта доставила оце недавно передплатникам цього видання і книгарням нові три томи — 7-ий, 8-ий і 9-ий.

В 7-ому томі цього Шевченкового видання надруковане оповідання Шевченка „Княгиня" та повісті „Музика", „Нещасний" і „Капітанша". Том 8-ий містить повість „Близнята" і

*) Передаємо повний текст передачі радія „Свобода", що була передана 7 жовтня 1960 р. під назвою „Чотирнадцять томів Шевченка" в циклі „Цікаві книги з Заходу". Автор: М. Добрянський.

повість „Мандрівка з приємністю та й не без моралі", а том 9-ий Шевченків „Журнал". Разом з 5-им і 6-им томом, що вже вийшов давніше, ці томи дають читачеві змогу познайомитися з усіма прозовими творами Шевченка, які в загальному багато менше відомі, як твори поетичні.

Повісті Шевченка не мають під сучасну пору надто великого літературного значення. Вони писані стилем того романтичного часу, що давно вже бринить чужим звуком у вухах сучасного матеріялістично-тверезого, нервового читача, але ідеологічна та документально-історична їх вартість — велика. В повісті „Музика" та оповіданні „Княгиня" Шевченко дає яскраву картину кріпацького ладу в Україні, який зрештою, був причиною і його власної життєвої трагедії. В повісті „Капітанша" дає Шевченко типовий образ представника високої духової культури, що вийшов із селянсько-кріпацького середовища, як контраст до моральної нікчемности тодішніх представників поміщицтва. Повість „Мандрівка", хоч і без виразного сюжету, має велике ідеологічне значення і є виразником ідей, за які безупинно боровся Шевченко в своїй творчості і в своєму житті. У всіх повістях Шевченка багато автобіографічного матеріялу, а особливо цінна з цього боку повість „Близнята", де знаходимо чудові описи його вражень із часів заслання.

Найцікавіший із автобіографічного погляду, звичайно, Шевченків „Щоденник", чи, як сам він його називає, „Журнал", поміщений у IX томі видання. „Читаючи „Щоденник" — пише редактор видання і автор передмови до цього тому, Павло Зайцев, — „маємо змогу оглядати правдивий духовий автопортрет геніяльного письменника — безпосередньо знайомитися з усіма рисами його вдачі, з його моральними та психічними прикметами, і це пособляє нам глибше і легше розуміти всі інші його твори та життьові події."

Як у попередніх, так і в останніх трьох томах поміщені обширні, науково опрацьовані пояснялні статті визначних наших шевченкознавців: Павла Зайцева, Д. Дорошенка, Дмитра Чижевського і ін. Сьомий, восьмий і дев'ятий том, як і попередні томи, розпочинаються автопортретами Шевченка та ілюстровані в тексті рисунками та малюнками Шевченка. Гарно оформлене видання — у твердих полотняних палітурках, з витисканими золотом написами — є цінним вкладов у кожну українську домашню книгозбірню і поважним причинком до вшанування нашого великого поета і духового провідника з нагоди стоп'ятидесятиліття від його народження. В.Л.

ГОЛОС ЧИТАЧА

Посилаю Вам при цьому чек на десять дол. і сподіюся в наступному місяці сплатити останню рату, що буде для мене приємним задоволенням...

В міжчасі вже прочитав один томик творів і з приємністю мушу ствердити, що, хоч я вже не раз читав усе те, то нині читається може із ще більшим задоволенням. Особливо цінним є додаток до творів. Ці додатки дають багато до ще глибшого зрозуміння думок великого Тараса.

Щиро вітаю Вас та від щирого серця бажаю Вам ще більшого успіху

в глибокій до Вас пошані

І. Драбатий

Александрія, Ва., 28-го жовтня, 1960 року.

14 ТОМОВЕ ВИДАННЯ ТВОРІВ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
ВИДАВНИЦТВА МИКОЛИ ДЕНИСЮКА

Константин Стаховський

(1882—1959)

Він цілою душею любив мистецтво. Від моїх ранніх, дитячих літ я в своїй уяві бачу його завсіди з кусником пластеліни в руках, з якої його пальці формували фіґурки людей та звірят. Переважно звірят. До них у нього була така любов, як у Акселя Мунте, або у св. Франціска з Асіссі. Тому він і почував себе найліпше в тих містах, де були зоологічні садки. У них він проводив цілі дні, любуючись звірятами та ліплячи їх. Тому він став скульптором - анімалістом. Тому і в душі його було щось дитяче, лагідне, не від цього світу . . .

Всі його вбрання були попсовані тим, що кишені були набиті пластеліною, воском, барвними олівцями, блокнотами для рисування. І в якому б товаристві він не знаходився, то відразу витягав з кишені свою пластеліну і починав ліпити когонебудь з присутніх, дивлячись на нього через окуляри своїми м'якими короткозорими очима і тихенько всміхаючися в свої шевченківські вуса . . .

Безліч споминів навіває вістка про його смерть, що забрала його по короткій та страшній хворобі 11. 5. 59 в Празі. Безліч споминів, бо з „дядьком Костем" зв'язані найкращі роки мого життя, молодість, гімназія, студентські роки . . . Навмання вийму з шкатулки пам'яті пригорщу тих сценок, що самі на це напрошуються.

Бачу Костю й себе в зоологічному садку в Копенгаґені. Він ліпить величезного гіпопотама; під його зручними пальцями пластеліна оживає і поволі з безформної маси витворюється жива тварина. Я, семирічний хлопчина, сиджу коло нього і не спускаю з нього очей. Цей гіпопотам і дотепер є зі мною. Бронза від часу позеленіла. На його п'єдесталі вирізьблений підпис „К. Стаховський" — і як маніфестація українства, рядом з підписом поміщений наш тризуб...

У Лондоні, де мій батько був головою української дипломатичної місії, ми знов з Костею ходили до зоологічного садка. Але тут і нове враження: цирк . Він тут ліпить чудових, расових „дресованих коней. Пригадую, на виставці мистецтва в Лондоні великим успіхом користувалися саме його бронзові коні, на спинах яких, ґраціозні, мов балеріни Дега, вершниці виробляли свої циркові штуки.

Свою любов до мистецтва Костя старався прищіпити й мені, і те, що я однаково захоплююся фресками Джотто та абстракціями Кандінського, скульптурами Праксітеля та Местровича, я в великій мірі завдячую йому. В Парижі він ходив зі мною по музеях і пояснював красоти мистецтва. Також ходив зі мною в Люксембурзький садок і заставляв мене малювати з природи. В маленькому містечку Сен-Ка, на березі Ля-Маншу, де ми з батьками проводили літні вакації, Костя сам малював. Він брав мене з собою на довгі прогулки, вибирав якенебудь гарне місце з видом на море, на скелі або ліс, і олійними барвами робив відважні та талановиті етюди. Його питали, чому він так рідко займається малярством. У нього до малярства був справжній хист.

— Так, це все дуже гарно, але малярство само по собі мене не задовольняє. Коли ліпиш, відчуваєш форму, у тебе в руках щось живе. А тут ти маєш лише один плоский вимір.

Блукали ми з дядьком Костею і по Мюнхенській Пінакотеці, були і в Дрездені. Я захоплювався Рубенсом, Рембрантом і млів перед Сикстинською Мадонною. Рафаель був тоді моїм богом. Але раз Костя завів мене в залю модерного малярства, і тут я мало не розплакався. Кольорові точки та плями, відсутність якогось рисунка, викривлені постаті імпресіоністів, експресіоністів та кубістів привели мене в жах. Всі мої поняття про малярство були поставлені на голову.

— Хіба ж так малюють? Це ж страшна мазня!

Костя усміхнувся.

— Не цілком. Бачиш, маляр не може обмежуватись лише точною фотографічною репродукцією баченого. Він мусить шукати нових шляхів. Він хоче передати настрій, внутрішній зміст того, що він малює.

Уяви собі, що ти дивишся на стіну. Звичайну сіру стіну. Ти нічого особливого в ній не бачиш. Вона сіра, на ній, може, є кілька соняшних плям, на верху росте якийсь мох. Стіна як стіна. А тепер уяви собі, що на неї дивиться в'язень, засуджений за щонебудь на 15-20 років. Він на неї буде дивитися цілком іншими очима. Для нього вона щось грізне, невмолиме, що обмежує його обрій, позбавляє його свободи. Ця стіна для нього є символом його трагедії.

І от тому маляр „твою" стіну намалює в один

спосіб, а стіну в'язня він уже мусить намалювати так, щоб передати її глядачеві через призму очей в'язня. Він її може намалювати мрячними, страшними або кричачими барвами, вона у нього може підноситися кудись у безконечність, набувати нечуваних розмірів, в ній уява в'язня може бачити якісь грізні постаті, що сміються над його безпомічністю, не пускають його своїми лапами на волю; вона може навіть перетворитися в символ часу, безконечности — в годинник, в клепсидру, в маятник...

Такими словами Костя старався заставити мене зрозуміти нібито безглуздні вихиляси модерного мистецтва.

В 1923 році доля кинула нас у Чехію. Дядько Костя поселився в Празі, а мій батько був назначений окружним лікарем у Берегові на Закарпатській Україні. Ми туди і переїхали. Там я й учився в українській реальній гімназії, де мав щастя мати таких учителів-патріотів, як Василь Пачовський, Володимир Палятинський, Андрій Дідик, Корнило Заклинський, Омелян Бачинський, Адріян Артимович і ін. Завсіди згадую з пієтетом цих славних учителів, що будили в нас гімназистів національну свідомість, робили з русинів українців . . . Сюди до нас на кожні літні вакації приїздив і Костя. Я сильно захоплювався малярством, і він часто ходив зо мною на етюди. Ми з ним блукали по мальовничому ярмарку, де він учив мене швиденько олівцем робити „кроки" — зафіксовувати кількома штрихами характеристичні рухи людей та звірят.

Приводили ми з ним жебраків та циган з циганського табору, що був коло Берегова. Він їх ліпив, а я малював. Тут він виліпив одну із своїх найліпших скульптур — вола з фантастичними щодо розміру рогами, дійсно „круторогого". Цю річ купив у нього граф Шенборн. І тут він випадково зустрів людину, яка дала новий напрям його творчості.

Якось мандруючи по вулицях Берегова, ми надибали крамницю ганчаря. Невисокий, лисий, з хитрими оченятами, Шандор-бачі сидів за ганчарським станком і босою ногою крутив нижнє колесо, а на горішньому колесі в його проворних руках формувалися горшки, макітри, вази. Дядько Костя страшно цим захопився і за яку годину він теж скинув черевики і сам викручував з Шандором різні вази. Він зацікавився процесом розпалювання, поливами, технікою випалювання і від тоді щоранку, відразу по сніданню чимчикував до ганчаря і там просиджував до ночі, студіюючи всі тайни ганчарського мистецтва. Потім приїхав до нас у гості наш славний маляр-графік Роберт Антонович Лісовський. Костя потягнув також і його до Шандора, і він там сидів з нами і розмальовував вази, попільнички і ін. Повернувшися до Праги, Костя замовив і собі ганчарський станок, побудував піч до випалювання (ми її називали „муффель") і почав займатися керамікою.

Вже студентом медицини я жив разом із ним у Празі на Подбабській вулиці ч. 1088. Тут він мав маленьке помешкання в сутеренах. В одній кімнаті жив я, а в другій він мав своє ательє.

Всі стіни кімнати були заставлені полицями, на яких тіснилися сотні керамічних, бронзових, глиняних звірят, фігур, ваз тощо.

Пригадую вечори й ночі, що врізались мені в пам'ять, коли він випалював свою кераміку. Помагав йому маляр Андрій Рязінов, жвавий, вічно веселий, з маленькою гарною борідкою. Він хворобливо любив малярство. Якось їздив я з ним поза Прагу малювати. Він цілу дорогу безупинно говорив про красу барв і про їх зміни в залежності від освітлення.

Коли він входив у таке захоплення, то всім „тикав".

— Ти розумієш, що таке барва? Це щось живе, воно бере в свій полон, не дає тобі спокою, доки ти не знайдеш саме ту, якої твій образ вимагає. І тоді, коли ти її знайдеш, (він підбігав до дерева, ми йшли лісом)— ти її кладеш на полотно. Він великим пальцем руки робив рух, ніби накладав фарбу на дерево, відбігав назад, нахиляв набік голову, прижмурював око й екстатичним голосом закінчував: І тоді ти живеш.

Хороша була людина, ентузіяст і поет у душі.

Часто в нас на цих випалюваннях бував Роберт Лісовський. Він розмальовував тонкими, високо мистецькими українськими взорами тарілки й вази. При цьому співав часами своїм гарним оксамитним баритоном якінебудь пісні.

Бував і Євген Норман, може, один із геніяльних карикатуристів, що їх мені довелося зустріти. Вічно веселий, вічно повний дотепів, теж талановитий артист.

Бував і Микола Бутович. Він ліпив чудові, фантастичні постаті з українського фолкльору. Розмальовував свої фігури, випалював їх. Як зараз бачу перед собою такого „Нашого", „Водяника", „Козака Мамая". Великий був талант, незвичайна фантазія. Всі ці наші приятe-

лі приносили з собою їжу, хто „узепага" (вудженого оселедця), хто добрі соковиті празькі „вуршти" (ковбаски). Костя варив свій традиційний „айнтопф", куліш, і ми весело говорили, жартували, сміялися, їли, запивали чаєм і чекали, доки вогонь у муфлі підійме температуру на належну висоту, і доки упаде „кужелка" — вказівка, яка показує, що кераміка вже випалена. Часами приходили інші знайомі і ми грали в карти, у „вінт". Гарне богемське життя. Це були роки, коли в Празі процвітала українська культура. Це була Прага Українського Вільного Університету, Педагогічного Інституту, Ржевницької гімназії, Подєбрадської Академії. Прага, де жили і творили наші найліпші культурні сили. Тут тоді процвітала й Українська Студія пластичних мистецтв; тут дядько Костя від початку аж до кінця її існування був професором скульптури. І тут були згуртовані такі сили, як Дмитро Антонович (історія мистецтва), Юрій Русов (анатомія), Січинський (перспектива), Мірчук (естетика), Мако та Кулець (малярство), Модзелевський, а пізніше Лісовський (графіка) і т. д.

Так, це були гарні часи. . .

І в Празі дядько Костя постійно возив мене на виставки мистецтва. Особливо врізались у пам'ять дві, що були влаштовані в парку празького бельведера — виставка скульптур Мештровича і виставка сучасної французької скульптури (Роден, Бурдель, Майоль і т. д.). В заміну я возив Костю на концерти, в оперу. Він дуже любив музику. Ми щонеділі збиралися в знайомого інженера, доброго скрипаля і займалися камерною музикою. Я грав на другій скрипці. На віольончелі грав концерт-майстер празької фільгармонії Ваша Черний. Родина цього інженера була дуже музикальна. Його дружина була першорядною піяністкою, і в них завжди гостювали і грали всякі знамениті музиканти, що приїздили до Праги з концертами. Там я познайомився і чув Прокофієва, Малька, Боровського, Фіркусного і ін. Наш квартет переграв усі речі Гайдна, Моцарта, Бетговена, Шуберта і т. д. Ми часами сідали за інструменти по обіді і кінчали пізно по півночі. І дядько Костя постійно сидів, слухав нас із своїм невідлучним кусником пластеліни в руках, виліплюючи нас. Він у своїй любові до музики дійшов раз до того, що два вечори підряд (Страсний Четвер та П'ятницю) вистояв зо мною на галерії празької опери цілого „Парсіфаля"!

І от таке богемське життя ми вели з дядьком від 1929 до 1945 року. Я скінчив медицину, проробив свій фаховий та науковий стаж в університетській клініці та перейшов все воєнне лихоліття. Аж прийшов час, коли на весні 1945 року прийшлося з клунком на плечах утікати з Праги. Почалася нова блуканина, що закінчилася аж у Каракасі.

А Костя залишився в Празі.

— Я застарий, щоб знову блукати по світі. І застарий, щоб мною цікавилися „товарищі". Тут все те, що я любив, моя праця. Не хочу нікуди вибиратися.

І більше я його вже не бачив. Лише листами ми обмінювалися, обережними, оминаючи цензуру. Останні роки йому приходилось нелегко. У міру можливости я йому посилав пакунки. І він мене потішив. Вислав мені скриньку, в якій було дванадцять бронзових скульптур. І от знову на столі в моїм кабінеті стоїть той самий бронзовий бізон, що був свідком моїх празьких студентських років, творячи так зв'язок з моєю молодістю.

А решта його праць, без сумніву, розгубиться в Празі.

Закінчилося його життя 11. 5. 1959. Він помер у празькій лічниці після тяжкої операції шлунка, на 77 році життя.

А в нашій пам'яті він залишиться тихим, скромним, талановитим представником української скульптури.

А. Стаховський

ВИЙШЛА З ДРУКУ
поема Олекси Бабія
„ПОВСТАНЦІ"
Книжка має 180 сторін.
Ціна одної книжки $1.75
Поему „Повстанці" можна купити:
Ukrainian Bookstore,
2315 CHICAGO AVE., CHICAGO, ILL. USA.
Книгарні й кольпортери дістануть опуст.

Щойно появився вперше
„ОСТАННІЙ ПРОРОК"
роман ЛЕОНІДА МОСЕНДЗА
456 сторінок друку. Ціна книжки: у твердій оправі $6.00, в картоновій — $4.50. Видано заходом Ділового Комітету для видання творів Л. Мосендза в Торонті. Жадайте у Вашій книгарні або замовляйте в Діловому Комітеті за адресою:
Mr. M. FEDORENKO, 155 PARKSIDE DR., TORONTO, ONT. CANADA.

Дві книжечки:

Наш найбільший ворог — страх

Дві французькі книжечки з короткими новелістичними оповіданнями, що їх тепер не надто радо читають французи, захоплені об'ємистими романами, цікаві не лише своїм стилем, але що більше - тематикою. Я далека від того, щоб твердити, мовляв, вибрані мною книжки (і їхні автори)- це типові зразки теперішньої французької прози; все таки зважуюся сказати, що заторкнені в них проблеми притаманні більшості молодого покоління теперішньої Европи. А цими проблемами, чи радше, головною проблемою є страх.

Як не дивно, але на европейську молодь по цей бік царства страху, яка живе в релятивно безжурний час, ошоломлена модною музикою і всіми розвагами „тінейджерів", тяжить якийсь нез'ясований страх, душевний неспокій, передчуття загрози. Можливо, що недалеким від правди було б твердження, що причиною цього - брак в теперішнього молодого покоління чітко скристалізованих вищих, світліших ідеалів, якими жили його, не так батьки, як діди й прадіди. Відчуваючи в цьому відношенні духову порожнечу, теперішня молодь мусить попадати в страх. Цей страх породила минула - чи минулі - світова війна. Відбився цей страх і в творах двох французьких письменників, про що я згадала на початку.

Молода французька авторка Жанін Сперлінґ — до речі, ще відносно мало відома ширшим колам навіть читачів у Франції — виступила оце з своєю другою книжкою. Три роки тому появився з друку її роман під заголовком: „Компроміс", тепер видавництво Ґаллімара в Парижі дало в своїй колекції „Молода проза" невелике оповідання окремою книжечкою під заг. „Ірина і її божевілля". [1]) Перший раз це оповідання було друковане в вересневому номері 1959 р. "Nouvelle Revue Francaice", з куди кращим і влучнішим, на мою думку, заголовком: "Tu ne fueras point" — Ти ніяк не заб'єш.

Без ніякої майже зовнішньої дії змальовує авторка духове життя двох людських істот, що ведуть боротьбу, безперервне змагання з таємним мороком божевілля. Кохання, одначе, перемагає своєю силою їхній страх і одержимість, хоч руйнує їм щастя.

Молодий англійський музика Ґрегем, що пізнав Ірину в Парижі, постійно живе спадщиною свого страхітливого дитинства. Ще малим хлоп'ям він пережив пекло війни, бомбардувань, смерть мами й з цими враженнями, що не покидали його ніколи, пішов у дальше життя. Згодом він відкрив, що час від часу в його душі оживає „потвора" війни й страху, яка домагається пімсти за змарноване дитинство, домагається відплати іншим за всі душевні страждання. Ґрегем відчуває непереможне бажання і собі завдавати другим удари, сіяти знищення, вбити людину. Тільки в любові Ірини він знаходить заспокоєння і захист перед самим собою, своїми жорстокими прагненнями. Ірина ж з безмежною, повною посвяти відданістю, внутрішнім спокоєм, окупленим ціною великої напруги, намагається перебрати на себе Ґрегемів страшний тягар, переконуючи коханого, що „він не вбиватиме". Вона живе тільки одним: вирвати милого з обіймів темряви божевілля і вивести його на світлий шлях соняшного життя.

Внутрішнє напруження, в якому Жанін Сперлінґ тримає читача від першого до останнього рядка свого твору, посилює ще й її своєрідний стиль — Ірина звертається до читача безпосередньо на ти, в розповідній формі першої особи, примушуючи його переживати разом з нею її „божевілля" на грані життя і смерти. Щойно в хвилину найбільшої драматичної напруги авторка переходить до розмови своїх персонажів у третій особі, немов даючи змогу читачеві вже з перспективи зглибити ввесь трагізм. Скупе, ніби знехотя тільки введене оточення підкреслює ситуацію.

Помалу, обережно, як витягається з глибокої води тягар, що ось-ось зірветься з ланцюга, вириває Ірина з сутінків духової смерти свого коханого. Та в тому приходить катастрофа. Вибухає війна й Ґрегема покликають до війська. Всі надії молодят, всі намагання, посвята — даремні. Ті самі людські закони, які нібито стоять на сторожі Божого — „не убий!" —наказують тепер Ґрегемові вбивати, штовхають його назад у провалля, з якого він щойно, як йому здається, видістався з допомогою коханої дівчини.

Доля, одначе, вирішує інакше: Ґрегем умирає, заки йому судилося, як воякові, вбивати, стати жертвою темних, первісних сил його душі — зі страху сіяти страх між іншими.

Ірина прощається з своїм улюбленим у пристані Кардіф, де море й небо олив'яні, сірі, сумні й порожні, як її душа. Немов човен без стер-

на і без мети, пускається вона в пустелю життя, без сподівань, без бажання дальшого змагу, без охоти, з почуттям страху.

З відкритим, без маски, обличчям, на якому теж слідно страх, стає перед читачем другий автор — Жан Бльош-Мішель, що його збірка трьох оповідань під заголовком: "Le visage nu" теж недавно появилася в згаданому видавництві Ґаллімара, в Парижі.

Темою, чи пак головною сценою, на якій розіграється дія трьох новель, є в'язниця, де людина скидає всяку маску конвенансів і т. зв. „доброго виховання", що гальмує прапервісні її інстинкти, і стає сама перед собою в „голим обличчям", на якому, немов у чародійному дзеркалі, видно найглибші потайники душі. Автор прекрасно вміє показати таке „голе обличчя", не зриваючи при тому, разом з маскою, самого справжнього лиця своїх персонажів. Він вглиблюється, „вслухується" в суть душі змальованих ним постатей, розкладає її, немов який механізм, на частинки, дошукуючись мотивів їхнього поступування, щоб з великою пошаною до людської гідности знайти бодай тінь виправдання, як це він робить у першому оповіданню.

Французький міліціонер, що з наказу німців бере участь у розстрілах, пише опісля своєму адвокатові, якому завдячує своє звільнення з тюрми після визволення Франції, вияснюючи йому (а найбільше собі самому!), як він без ніякого запалу й без зайвих ілюзій став французьким нацистом. В цій „сповіді" яскраво віддзеркалюється великий страх французів "D'etre dupe" — страх, щоб їх не обманено, не перехитрено, щоб не стати дурниками в очах інших. Цей страх заставляє француза погорджувати переможеним, захоплюватися переможцем, плекати в собі цинізм, нахил злисти не проти хвилі, а разом з нею, в тому обманному переконанні, що він сам створює обставини і діє серед них. Що така настанова дуже легко веде або до безшабашного цинізму, або до надмірної самоаналізи й самовичування, виявляє новеля Бльош-Мішеля.

Друге оповідання автор створив на підставі справжньої події. Його знайома купила на залізничій станції невідповідний квиток і раптом опинилася в поїзді, що віз забраних на примусову працю до Німеччини робітників. Бльош-Мішель покористувався цим жахливим фактом і описав його, як переживання молодого Люсієна, що так само помилково попав у німецький табір. Протягом тижнів сподівався Люсієн, що „помилка вияснiться", щоб врешті зрозуміти, що його доля так само не має „ніякого сенсу", як доля його співтоваришів у таборі. В солідарності з ними він знаходить врешті „сенс своїх страждань".

Шорсткість і брак усякого сліду якоїнебудь плачливої сентиментальности в новелі роблять її майже клясичною в тому відношенні. Третя новеля (написана, як і перша, в розповідній формі) - це теж сповідь жінки, арештованої і запротореної до табору, написана в листі, що ніколи не дійде до ніякого адресата.

Твори Бльош-Мішеля нагадують традиції французьких „моралістів", що про них Жан Поль Сартр сказав, що вони, мабуть, втілюють в собі найкращу традицію французької літератури. Це воля до ясного ставлення справи, шукання гідности людини навіть там, де її сліди ледве помітні. Все ж таки, вони не вільні від того, про що згадано на початку нашої розмови — від страху, що важко наліг на наше покоління.

Л. Ч.

»ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО«

Незабаром вийде з друку
А. Юриняка
підручна книга, яка матиме 350 сторінок, формату — велика вісімка і коштуватиме $3.50, а хто передплатить тепер — $3.00. (При гуртовій передплаті — 5 примірників і більше — тільки по $2.50 за 1 примірник).

„ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО" А. Юриняка — перший і покищо єдиний посібник українською мовою, що містить усі потрібні відомості з ділянки літературознавства плюс великий хрестоматійний додаток.

Загалом книга матиме такі розділи:

1. Літературні твори мистецькі (красне письменство) і немистецькі. Поезія і проза в ширшому і вужчому розумінні.
II. Поетичні засоби тексту.
III. Мовна індивідуалізація тексту.
IV. Віршування.
V. Тема, сюжет, персонажі (типи). Поняття змісту й форми.
VI. Літературні жанри. Коротка історія їх розвитку. Жанр і форма-будова літературного твору.
VII. Стилі красного письменства.
VIII. Літературна критика — складова частина літературного процесу.
IX. Красне письменство в школі.
X. Хрестоматійний додаток. (зразки).

Передплату надсилати:

A. YURINIAK, 99 AVE. 'C', APT. 23
NEW YORK 9, N. Y. — USA.

Ювілей Степана Куропася

Організація Державного Визволення України (ОДВУ), Молоді Українські Націоналісти (МУН) і Український Золотий Хрест відзначили в Чікаґо 60-річчя свого провідного діяча інж. Степана Куропася.

Інж. Степан Куропась відограв поважну ролю в розвитку українського організованого життя в Північній Америці, приймаючи активну участь в діяльности наших центральних, а на місцях свого побуту також льокальних установ, на протязі свого 35-літнього побуту в ЗДА.

Вітаючи Шановного Ювілята, хочемо відзначити, що він крім участи в проводі українських центральних громадсько-політичних і економічних установ (тепер заступник голови централі ОДВУ і контролер в Головному Уряді Українського Народнього Союзу в ЗДА), очолює також єдину того роду нашу установу, сусідку „Овиду", Українську Видавничу Спілку в Чікаґо, яка є власником Української Книгарні й Друкарні в Чікаґо. Книгарня цієї Спілки являється сьогодні важливою культурною станицею в поширюванні українського друкованого слова й займає одно з перших місць в нашому організованому книгарстві на еміґрації. Розвинулася вона на початку під управою проф. М. Терлецького, а тепер з великою ініціятивою І. Петручок дальше її розбудовує. Друкарня цієї Спілки під теперішнім керівництвом М. Панасюка й М. Лаби виконала важливу, так би мовити, піонірську функцію українського друкарства в Чікаґо. Крім того ця Спілка під проводом інж. Ст. Куропася проявляє також видавничу діяльність, видавши останньо м. ін. для дітей дуже гарний твір Ганни Черінь „Братік і сестричка".

Загально в своїй дільности Ювілят доцінював вагу друкованого слова, а ще в 1930 році започаткував був видавання українського періодика „Україна". Його син Мирон Куропась одідичив по батькові журналістичні здібности і редаґує англомовні видання МУН-у „Тризуб" і інші.

Інж. Степан Куропась під час ювілейного бенкету в Шерман готелі в Чікаґо між своїми рідними й друзями. На світлині зліва на право: Ілля Павліш (тоаустмайстер бенкету), інж. Юрій Дачишин (заступник голови місцевого відділу ОДВУ), ювілят інж. Степан Куропась, його син Мирон, дочка Віра, дружина Антоніна й зять Юрій Ґоєвич, проф. А. Неприцький-Грановський (голова централі ОДВУ в ЗДА — головний бесідник на бенкеті) і Володимир Попадюк (директор Української Видавничої Спілки).

зовнішньо — кравець Макар, що справді являється зв'язковим для українських партизанів. Мотиви для переходу в протилежний табір завжди ті самі: „шмат гнилої ковбаси", хата розкуркулених виселенців, панівне становище, що при советській владі було так легко здобути зрадникам і донощикам. Із жінок у совєтський табір не перейшов ніхто. Вони стійко оборонялися свої традиції, тримали зв'язок із українським підпіллям і нерушимою стіною стали на оборону священика, отця Сави.

З негативних персонажів найцікавіший Федьо. Не дивлячись на його бридку зовнішність, червону пику й водяні очі, бруд під нігтями й абсолютний брак культури, він чимсь привертає до себе серце читача. Може тим, що полюбив Зіну і, як умів, намагався зробити їй добро, навіть не доніс (хоч це ніби був його обов'язок) про її симпатії до отця Сави і місцевого населення, з „неблагонадійною" Галею включно. Федьо Череп походить із тієї найбіднішої частини населення, що з-поза диму своєї курної хати й світу не бачили, що все своє життя батракували, часом через успадковану з поколінь убогість батьків, а часом через химерно недоброзичливу долю. В душах таких людей клубочеться невгамовна ненависть до „панів" і тих, кому доля була матір'ю,а не мачухою. Брак освіти та культури не дає таким людям вдуматися з причини соціяльної нерівности, і вони думають, що відібране майно переродить їх, зробить із них „панів" і дасть змогу те добро втримати в руках і побільшити. Може тому, що в змалюванні саме цього персонажу Смолій досягнув максимальної глибини, образ Федя сприймається з певною симпатією. Крім натяку на його колишні бійки на ярмарках, в творі і не показано прикладів жорстокости Федя. Натомість, безсердечність Нахімова, що здирає з пійманих перебіжчиків коштовні речі та дарує їх своїм коханкам, домальовує образ тирана.

Три жінки в школі мали б творити советський аванпост у школі щойно завойованого Міжгір'я. Склад цієї бригади типовий: одна—стара, досвідчена комуністка, що контролює не тільки професійне, але й приватне життя двох молодших учительок, друга—молода, безпринципова і не обмежена моральними приписами Поліна, ще й, очевидно, росіянка чи „малороска" — з такою партія біди не має; а третя—більш непевний елемент, що вже з самого початку почувається й тримається чужою, окремою. А проте, совєтська влада вибирала саме таких, бо їх любили люди, він них вони не тікали панічно, як від решти комуністичних посланців; недарма Галя одразу ж визнала Зіну.

(Закінчення на 30-ій стор.)

НАЙКРАЩИЙ ДАРУНОК

СЛУЖБА БОЖА

НА ДВОХ ДОВГОГРАЮЧИХ HI-FI ПЛАТІВКАХ

Служба Божа наспівана **хором церкви св. Варвари у Відні,** в музичному опрацьованні й під диригентурою композитора **Андрія Гнатишина,** з участю **Ірн Маланюк, Едіт Сапрун** та ін. Службу Божу целебрував **о. д-р Володимир Гавліч, ЧСВВ** (дотеперішній парох Відня) з дияконами: **о. Данилом Ковалюком,** парохом Грацу, і **о. Іваном Дашковським,** парохом Зальбургу.

Награно у Відні в студії „Симфонія".
Технічний керівник дипл. інж. Богдан Панич.
Голова хору Юрій Плешкевич.
Люксусово видрукуваний чотирибарвний альбом у мистецькому оформленні арт. мал. ОКСАНИ МОШИНСЬКОЇ.
Продукція платівок фабрики RCA у ЗДА.

НАКЛАДОМ

ВИДАВНИЦТВА МИКОЛИ ДЕНИСЮКА

Ціна дол. 12.00 з коштами пересилки

При замовленні Служби Божої за доплатою 1.00 (одного доляра) видавництво додає ще одну довгограючу семіінчову платівку з піснями: Боже, вислухай благання (муз. о. А. Труха), Ізбави от бід (муз. Д. Бортнянського) і Богородице Діво (муз. А. Гнатишина). Всі три пісні також у новому виконанні хору церкви св. Варвари у Відні.

Замовлення і гроші (чеком або „моні ордером") слати на адресу:

MYKOLA DENYSIUK Publishing Company

2226 W. Chicago Avenue — Chicago 22, Ill. — USA.

— — — — тут відтяти — — — —

До Видавництва Миколи Денисюка

ЗАМОВЛЕННЯ

Цим замовляю один альбом довгограючих платівок із Службою Божою у виконанні хору церкви св. Варвари у Відні, в ціні 12.00 дол. разом з коштами пересилки. Прошу вислати додаткову платівку з „Боже, вислухай благання" і ін., на що пересилаю ще одного доляра.

Разом пересилаю дол. 13.00.

Моя адреса: _____

_____

_____

„нашою". І не дивлячись на батька, що віддав життя за комуну, ані на матір, що зійшла на круту стежку „партійної любовниці", Зіна виросла із здорового коріння, що однакове скрізь на Україні, і Західній, і Східній. Недарма ж письменник кілька разів підкреслює подібність дядька Юхима з-під Києва до міжгірського діда Якима, підгір'янки Галі до Зініної двоюрідної сестри Ярини...

„Там наші люди, такі ж, як і ми".

Зіна — вихованка совєтського режиму. Вона навіть христитися не вміла, і коли вперше побачила при молитві сім'ю дядька Юхима, їй кумедними здавалися ці „якісь рухи". Проте, на все життя запам'ятала вона добрість та порядність українського села і, коли знову знайшла те саме середовище серед Карпатських гір, поступово, але непомильно, може вже не на життя, а на смерть прихилилася до нього. Тільки тепер зрозуміла вона те, що їй розказував її колишній коханий, вдумливий ідеаліст Олесь, що його влада швидко зловила і заслала на Сибір: „Ось тягне мурашка шпильочку. Норма. Скільки шпильочок треба нагромадити мурашці, щоб виконати ролю? Скільки, щоб перевиконати і стати героєм соціялістичного труда?" В мурашковім суспільстві, що його комуністи, як і бджолине, ставили за приклад для безкляcового людського суспільства, Олесь бачив і кляси („товстий індивід" — муравель — як комісар, що наглядає за роботою звичайних мурашок), і навіть вияви націоналізму: „Вони пахнуть одним духом, і чужого не терплять".

Отже, ідеологічні підстави витверезіння Зіни з комуністичного дурману були вже перед тим, як відхилилася завіса. Нескладні, але глибокі і важливі події в маленькім гірським селі неминуче спрямували героїню твору до її тяжкого, але справедливого рішення. Перед нею тепер відкритий шлях на Голготу.

Останній розділ книжки названо „Перемога". І тому в цій книжці закінчення можна трактувати, подібно як і фінал „Страху" Олени Звичайної, як життєрадісне. Чому? Зіна, певно, загине в тюрмах або втратить продуктивну частину свого віку на Сибіру; Галя, певно, перейшла кордон, хоч її коханий Василь загинув у горах. Галя напевно все своє життя тепер побудує на справі, що за неї загинув Василь. Це важливе для життєдайности української ідеї.

Але не в цім оптимізм фіналу. Перемога людини над собою — ось що потрібне для незалежности України. Адже саме тому ми не маємо тієї незалежности, що мільйони таких Зін на батьківщині живуть під совєтським ярмом і навіть не усвідомлюють собі, що могло б бути щось інакше і краще. Але багато є доріг, що ведуть до перемоги людини над собою, а тим самим, і над гнітом ненависної системи—і одна така дорога яскраво освітлена в цім правдивім творі Смолія.

Ганна Черінь

Вислід Літературного Конкурсу СФУЖО Фундації Марусі Бек

Літературний Конкурс, проголошений Світовою Федерацією Українських Жіночих Організацій й уфондований Марусею Бек, президенткою Міської Ради Дітройту, закінчився рішенням Літ. Жюрі на засіданні дня 25 червня 1960. Літ. Жюрі у складі: Галина Журба, Наталя Лівицька-Холодна і д-р Богдан Романенчук розглянуло 31 творів, що надійшли на Літ. Конкурс і признали нагороди в такий спосіб:

Дві рівнорядні нагороди по 100 дол. призначено за твори:

1. ЛЕБІДКА, історичне оповідання про княгиню Ольгу й князя Ігоря, якої автором по відкриттю коверти виявилась ОЛЬГА МАК.

2. ЛІС, історичне оповідання з боротьби Української Повстанської Армії з большевиками й німцями в час II світової війни, якої автором по відкриттю коверти виявилася ГАЛЯ ЛАГОДИНСЬКА.

Окрім того, Літ. Жюрі визнало, на пропозицію Управи СФУЖО, що на 31 надісланих творів є сім гідних окремого відзначення. Це такі твори:

1. ГІРКИЙ ВІТЕР — Діма
2. ДВІ КРАСИ — Людмила Коваленко
3. ЖЕРТВА — Наталія Савченко
4. ЗНАК — Наталя Зибенко
5. ЗОЛОТА ЗАГАДКА — Л. Горлиця
6. МУСЯ — Софія Наумович
7. НА МЕНЕ НАПАЛИ СОБАКИ — Ольга Литвин

ЧИТАЙТЕ — ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ
ОРГАН УКРАЇНСЬКОЇ САМОСТІЙНИЦЬКОЇ ДУМКИ
ТИЖНЕВИК

»ШЛЯХ ПЕРЕМОГИ«

Річна передплата
Звичайною поштою 7. - дол.— летунською поштою 12. -

„ШЛЯХ ПЕРЕМОГИ" подає правдиві інформації про події на українських землях та приносить обширні відомості про міжнародні події, насвітлюючи їх в дусі інтересів української справи

„ШЛЯХ ПЕРЕМОГИ" речево дискутує суспільні й політичні питання української еміґрації і містить хроніку українського життя з усіх закутків світу.

„ШЛЯХ ПЕРЕМОГИ"— це універсальний часопис української еміґрації й тому повинен знайтися в кожній українській хаті.

Ви можете стати передплатником „ШЛЯХУ ПЕРЕМОГИ", звертаючись на адресу Видавництва:

VERLAG
SCHLACH PEREMOHY
Munchen 8, Zeppelinstr. 67 Bundesrepublik Deutschland

У Чікаго 17-го грудня 1960 р.

ГОДИНА 6.45 вечером

ЗАЛЯ

CHOPIN SCHOOL AUDITORIUM

WESTERN and RICE STREET

Український хор

ТРЕМБІТА

ДІТРОЙТ

В Л А Ш Т О В У Є

КОНЦЕРТ

З окремими виступами чоловічого, жіночого й мішаного хорів (разом понад 100 співаків)

ПЕРШИЙ ВИСТУП

Жіночого хору » Трембіта «

в оригінальних гуцульських строях

ЦІЛКОМ НОВИЙ РЕПЕРТУАР ПІСЕНЬ

КИРИЛО ЦЕПЕНДА

диригент

О. ДУБРІВНА-СОЛОВІЙ

при фортепіяні

Квитки набувати в місцевих книгарнях.

СПОНЗОРУЄ ВИДАВНИЦТВО МИКОЛИ ДЕНИСЮКА

ЗАГАДКИ

ЧИ НЕ СОРОМ?

Загадки? Дитяча вигадка і пусте зайняття! Мабуть, так думає більшість нашого українського суспільства. Не багато загадок можна знайти в наших часописах. Не можу подати жодних чисел, щоб порівняти нас з іншими націями в тій ділянці. Це може й краще, бо треба було б соромитися. Вистачить подивитись на „зматеріялізованих американців", як багато часу вони посвячують загадкам. В поїзді, автобусі, підземці, кавярні—всюди пабачите людей, які розгадують загадки. Майже всі часописи і журнали мають у кожному числі якусь загадку. Люди розгадують їх не для гроша, а для приємности. Тут можна сполучити приємне з корисним. Не тільки приємність і задовілля дає нам розгадка, але також іншу користь: поглиблює знання і вправляє ум. Чому ж тоді не присвятити трохи часу тому дуже корисному спортові?

Ніхто не повинен занедбувати умових вправ, які дають не тільки приємність нашому тілу й душі, але й помагають зберегти їх довше молодими і здоровими.

Тому всі Прихильники і Читачі „Овиду" на старт!

Розгадуйте і укладайте загадки!

В.В.Ф.

Від Редакції:

Розв'язки видрукуваної арабески надсилати до 25-го лютого 1961 р.

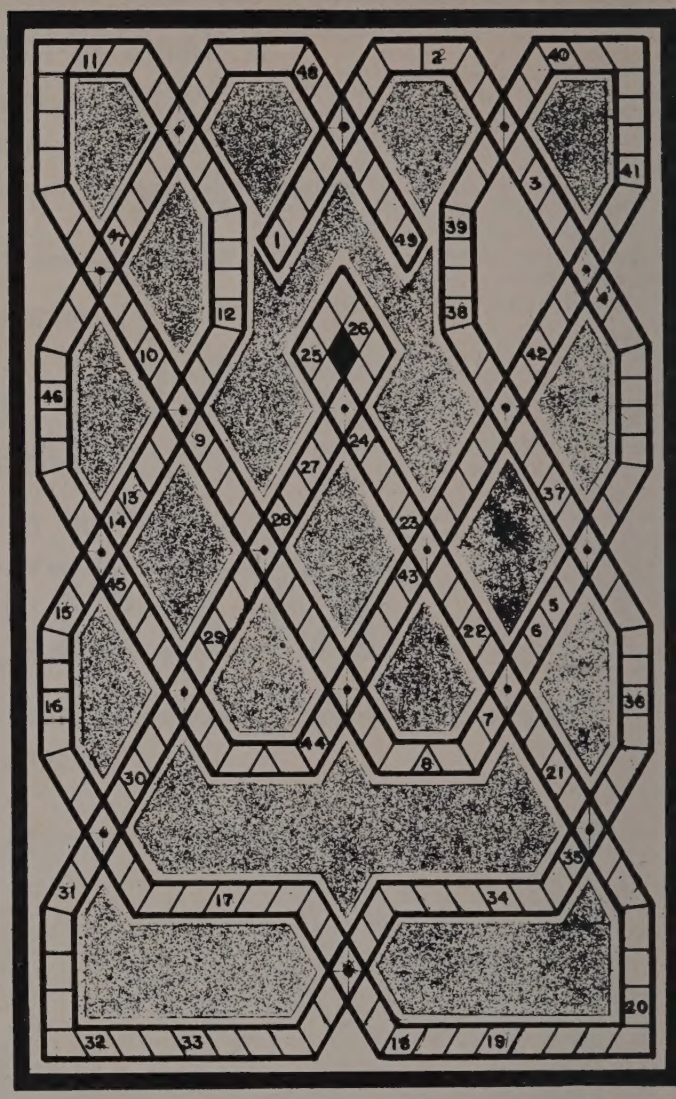

Арабеска

1-2. Один із штучних місяців.
2-3. Підпора даху.
3-4. Рибальський прилад.
4-5 Незгода.
5-6 Діл, заглиблення.
6-7 Підводна скеля.
7-8 Хвороба маляйського півострова, рід божевілля.
8-9 Одна з трьох математичних задач старинного світу, нерозв'язана ще до сьогодні.
9-10 Жіноче ім'я.
10-11 Страшна суспільна недуга.
11-12. Українська письменниця, ім'я і прізвище, автор „Народних оповідань".
12-13. Вимираючий рід війська.
13-14. Летун—герой.
14-15 Частина ноги у птахів.
15-16. Харч, пожива.
16-17. Квітка.
17-18. Провідник греків у війні проти Трої.
18-19. Має кожна людина.
19-20. Взір, форма з гіпсу, воску, заліза чи пластики.
20-21. Прилад до прядіння.
21-22. Захист, опіка.
22-23. Кривава битва.
23-24. Має корабель.
24-25. Частина священичої одежі.
25-26. Нащадок семітського роду.
26-27. Рід гри.
27-28. Дерево.
28-29. Домашня тварина.
29-30. Український графік.
30-31. Пожива деяких тварин.
32-31 Страшна недуга.
32-33. Дім Божий.
33-34. Одна із Святих Тайн.
34-35. Рід дерева.
35-36. Жіноче ім'я.
36-37. Знавець небесних просторів
37-38. Головка маку.
38-39. Штучний погній.
39-40. Страх, сполох.
40-41. Церковна клятва.
42-41 Держава в Европі.
42-43. Упімнення, пригадка.
43-44. Базар, торг.
44-45. Рід ремесла.
45-46. Алькоголевий напиток.
46-47. Рід крамниці.
47-48. Старинна і середньовічна ду же цінена наука.
48-49. Рід лісу.

Кінець кожного слова є початко нового слова. Букви, позначені кра ками на перехрестях арабески, чита ні порядком розгадування загадк дадуть бажану розгадку. Кожну бу кву на перехрестях читати тільки ра т.зн. розгадка має вісімнадцять бук

В.В.Ф

ПАПІР

У ВЕЛИКОМУ ВИБОРІ

НА

- КНИЖКИ
- ЖУРНАЛИ
- ЛЕТЮЧКИ
- ТОРГОВЕЛЬНІ ДРУКИ

НАЙЛІПШОЇ ЯКОСТИ

КАНЦЕЛЯРІЙНІ ПАПЕРИ Й НА ВЕСІЛЬНІ ЗАПРОШЕННЯ

ДОСТАВЛЯЄ

Reliable Paper Company

УКРАЇНСЬКІ ДРУКАРНІ, ВИДАВНИЦТВА Й ПРИВАТНІ ОСОБИ НЕ ТІЛЬКИ В ЧІКАҐО АЛЕ І В ІНШИХ МІСТАХ

ОБСЛУГОВУЄ ЗАСТУПНИК ЦЕЇ ВЕЛИКОЇ АМЕРИКАНСЬКОЇ КОМПАНІЇ
УКРАЇНЕЦЬ (доставець паперу на 14-томове видання творів
Тараса Шевченка і трилогії Богдана Лепкого)

PAUL MARRINOFF,
3305 N. Newcastle Ave.
Chicago 24, Ill.
Phone PA 5-8529

За інформаціями можна звертатися до п. Павла Маринова письмово або телефонічно також по українськи.

ФЕДЕРАЛЬНА КРЕДИТОВА КООПЕРАТИВА

„САМОПОМІЧ“

2351 W. CHICAGO AVE CHICAGO 22, ILLINOIS.

Телефон: HU 9-0520

Приймає вкладки й дає позички

ПОЗИЧАЮЧИ на авто, на меблі, на задаток хати, на ремонт дому чи ін. платите в Кредитовій Кооперативі „САМОПОМІЧ“ лише дол. **48.75** відсотків від дол. **1.000.00** за один рік.

ПРИ ЦЬОМУ коштом **„Самопомочі“** забезпечується позичку до висоти дол. 10.000 на випадок смерти або цілковитої непрацездатности позичальника.

БЕРУЧИ в **„Самопомочі“** кредит на авто і даючи на її забезпечення свій тайтел (право власности) **не потребуєте ручителів.**

ПРИ ЦЬОМУ можете полагодити забезпечення авта від різних випадків.